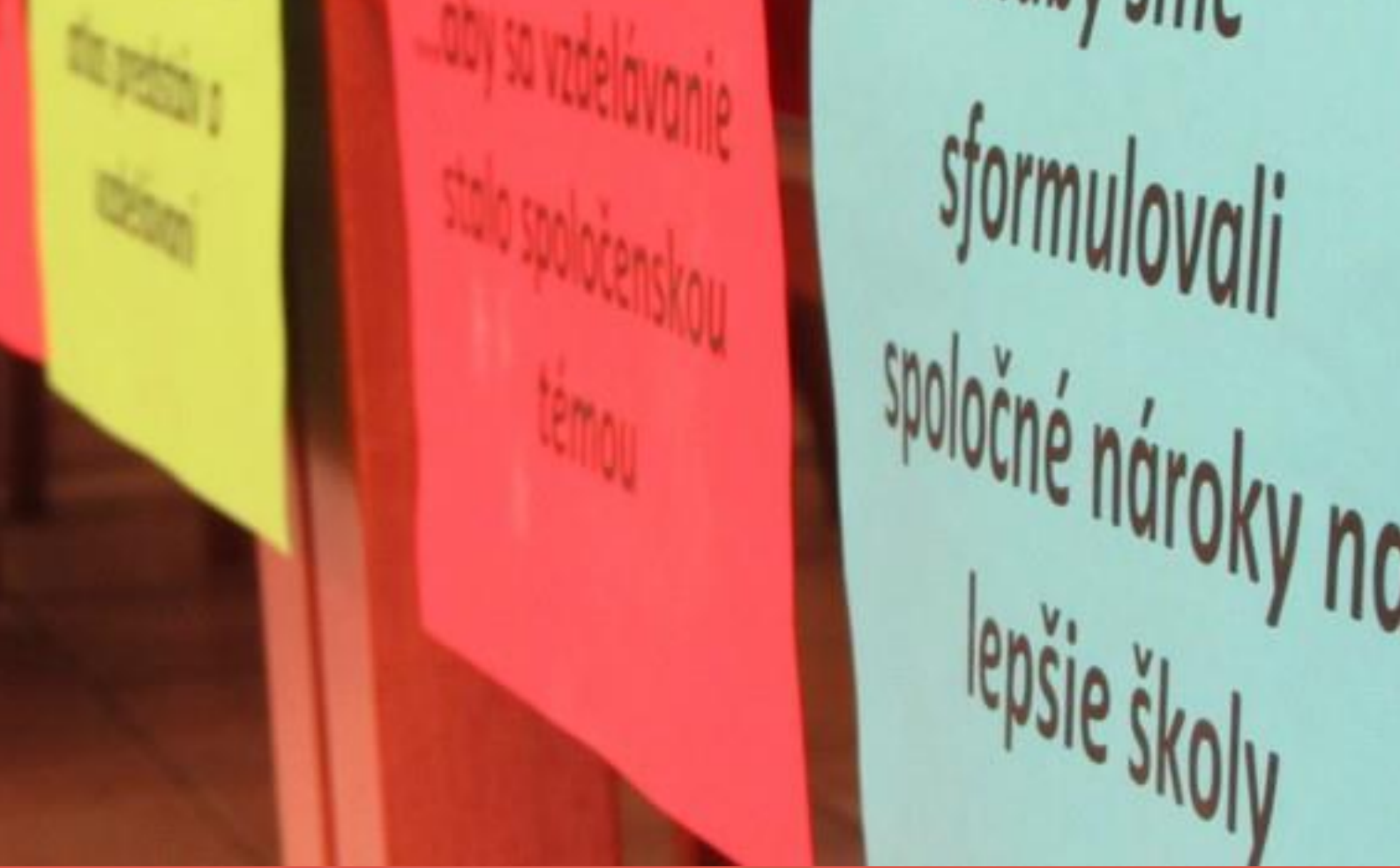




Vzdelávanie a školstvo

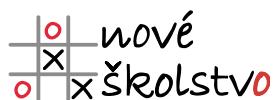
v programoch politických strán a hnutí na
volebné obdobie 2016-2020

Chceme
vedieť
viac

o budúcnosti
vzdelávania
na Slovensku

Editori: Peter Drál' a Dušan Sloboda | noveskolstvo.sk & chcemevedietviac.sk

KAMPAŇ REALIZUJE



KAMPAŇ V ROKU 2016 PODPORUJE





ÚVODNÉ SLOVO

Mnoho občanov programy politických strán nečíta a ak sa rozhodnú ísť voliť, riadia sa skôr osobnými sympatiami, preferenciami svojho okolia či chytľavými predvolebnými sloganmi. Keďže málokto má možnosť podrobne si preštudovať všetky politické programy čo i len v jednej oblasti, pripravili sme 12 tematických prehľadov, ktoré sa venujú rôznym aspektom a úrovniam výchovy a vzdelávania.

Porovnávali sme v nich programy strán, ktoré sa týmito témami podrobnejšie venujú a prieskumy im s vysokou pravdepodobnosťou prisudzujú zastúpenie v budúcom parlamente.

Každý prehľad uvádzame inovatívnou myšlienkou, ktorú dopĺňame o výskumné zistenia zo Slovenska aj zahraničia. Neopomíname pri tom ani záväzky, ktoré Slovensko má po pristúpení k medzinárodným dohovorom, vrátane [Dohovoru OSN o právach dieťaťa](#).

V prehľade prezentujeme jednotlivé návrhy, ktoré nehodnotíme, ani neznámujeme. Snažíme sa identifikovať, v čom existuje zhoda naprieč politickým spektrom, aké alternatívne riešenia jednotlivé strany a hnutia ponúkajú a v čom pretrvávajú nezhody.

Nie všetky aspekty vzdelávania pre vás môžu byť rovnako dôležité. Vyberte si tie, na ktorých vám záleží najviac.



STAROSTLIVOSŤ V RANOM DETSTVE A PREDŠKOLSKÉ VZDELÁVANIE

„Problémy netreba riešiť od piatich či šiestich rokov, ale vtedy, keď nastanú. Dieťa nezískava špecifické potreby v tom alebo onom roku, ono ho má od momentu, keď sa zistí riziko znevýhodnenia. Je logické, že problémom treba predchádzať, a nie ich hasiť, pretože ak má dieťa problémy, v šiestom roku sa to už len znásobuje. Nielen pre dieťa, ale aj pre rodinu a spoločnosť.“

Otília Čechová
Raná starostlivosť [1]

ČO HOVORIA VÝSKUMY

Výskumy potvrdzujú, že komplexná starostlivosť o deti, ktorá je v prípade potreby doplnená o odbornú pomoc aj dospelým v rámci rodiny, sa štátu vyplatí. Deti, ktoré sú zaradené do takýchto programov, prosperujú lepšie ako deti, ktorým takáto starostlivosť poskytovaná nebola. Pri porovnaní nákladov a benefitov sa ukazuje, že investície vynaložené do prevencie a včasnej intervencie sú nižšie ako financie vynakladané až na riešenie problémov. [2]

Detstvo je na Slovensku silnou hodnotou, jeho dôležitosť v živote človeka si uvedomuje 48 % ľudí oproti 24 %, ktorí si myslia, že detstvo je len prípravou na dospelosť. Rovnocennosť detstva a dospelosti sa však u nás stále príliš nenesie. Približne 40 % ľudí si myslí, že deti sa majú najprv učiť poslušnosti a rešpekt si získajú až vekom. Len tretina ľudí sa domnieva, že deti si zaslúžia rovnakú úctu ako dospelí. [3]

V poslednom období sa významne znižuje zaangažovanosť rodičov pri výchove detí. Súvisí to predovšetkým s rýchlo sa meniacou spoločnosťou a veľkým tlakom na rodičov v zamestnaní na jednej strane a s problémami

spojenými s nezamestnanosťou, narastajúcou chudobou a s prehĺbovaním socioekonomických rozdielov rodín na strane druhej. [4]

ČO PONÚKAJÚ POLITICKÉ STRANY A HNUTIA V PROGRAMOCH

#SIET' mieni rozšíriť ponuku služieb pre deti v ranom detstve a rodičom garantovať dostupnosť predškolského vzdelávania v škôlke už pre deti od 3 rokov. Podporovať chce ponuku komplexných služieb starostlivosti, výchovy a vzdelávania, a to nielen v materských školách, ale aj prostredníctvom detských skupín, firemných škôlok či komunitných centier. V prípade neumiestnenia dieťaťa v škôlke rodičom sľubuje kompenzáciu od obce vo výške rodičovského príspevku. Škôlky by mali byť otvorené dlhšie, aj do večerných hodín a mali by konzultovať s rodičom mieru jeho pracovného vyťaženia.

KDH namiesto inštitucionálnej starostlivosti v ranom detstve preferuje podporu rodičovstva, napr. prostredníctvom predĺženia času poberania materského.

MOST-HÍD navrhuje dobudovať sieť predškolských zariadení a komunitných centier najmä v tých oblastiach, kde žije najviac znevýhodnených rodín, čím by sa malo umožniť deťom z týchto rodín vyrovnať ich štartovaciu čiaru pri nástupe do školy s ostatnými deťmi. Ako možnú cestu uvádza aj zavedenie povinnej dochádzky do predškolských zariadení pre tieto deti, podmieňuje to však silnou podporou zo strany spoločnosti. Zároveň zdôrazňuje dôležitosť zapojenia rodičov do predškolskej prípravy detí.

OL'ANO-NOVA chce zaviesť nárok každého dieťaťa od troch rokov na bezplatné miesto v škôlke. V prípade, ak mu nebude poskytnuté, rodičia by mali získať nárok na príspevok na starostlivosť o dieťa vo výške 280 eur za každý mesiac neposkytnutia služby. Taktiež navrhuje zaviesť povinnú predškolskú výchovu v materskej škole pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia. Podporuje tiež vznik detských skupín a iných typov predškolských zariadení, ktoré by mali lepšie reflektovať potreby rodičov z hľadiska ich pracovnej doby.

SaS hovorí o výchovnom poukaze, ktorý dostane každý rodič a bude určený na financovanie predškolskej výchovy vo všetkých zariadeniach spĺňajúcich istý minimálny štandard. Uplatniť tieto poukazy by malo byť možné v rôznych zariadeniach – v materských školách, detských skupinách, opatrovateľských a materských centrách.

SMER-SD sa v rámci piatich priorít svojho stručného programu tejto téme nevenuje.

SMK-MKP chce podporiť rozšírenie siete detských jasí a materských škôl a chce presadiť, aby v každej obci fungovala minimálne materská škola a prvý stupeň základnej školy.

SNS chce povinné predškolské vzdelávanie pre deti od piatich rokov ako súčasť povinnej školskej dochádzky.

ZHODA

Viaceré strany a hnutia sa zhodujú na tom, že kvalitné služby predškolskej starostlivosti a vzdelávania deťom a ich rodinám prospievajú a zohrávajú významnú úlohu v príprave detí na školu. Väčšina strán sa zhoduje na tom, že je rodinám potrebné zaručiť reálnu dostupnosť týchto služieb. V programoch nachádzame nielen návrhy na rozšírenie kapacít pre služby starostlivosti, výchovy a vzdelávania v prostredí materských škôl, ale objavujú sa aj zábery rozšíriť ponuku služieb od ďalších poskytovateľov. Opakovane sa spomína požiadavka garancie dostupnosti a väčšej flexibility poskytovateľov služieb voči potrebám rodičov.

ROZDIELY

Rozdiely v návrhoch odhaľujú rôznu mieru dôrazu na úlohu a význam prípravy detí v rodine a v materskej škole, ako aj odlišnú mieru podpory alternatívnych služieb starostlivosti o deti v predškolskom veku. KDH sa nevyjadruje k inštitucionálnemu poskytovaniu predškolského vzdelávania a do popredia dáva rodinné prostredie. Kým OL'ANO-NOVA hovorí o povinnosti navštevovať škôlku v prípade detí zo sociálne znevýhodneného prostredia, MOST-HÍD si takéto riešenie vie predstaviť len v prípade, ak by sa týkalo všetkých detí a bola by na tom spoločenská zhoda. SNS chce zaviesť povinnú škôlku až pre päťročné deti.

Rozdielne názory nachádzame aj v tom, ako sa má docieľiť financovanie dostupnosti predškolského vzdelávania. Pri porovnávaní návrhov treba brať do úvahy, že na Slovensku nie je dostatok kapacít v materských školách, a treba rátať s tým, že ich dobudovanie znamená nemalé náklady. Tie politické programy nijako nevyčísľujú. Isté nároky na zvýšenie financovania z verejných zdrojov nesie v sebe návrh garancie dostupnosti miesta (#SIEŤ) či poskytovanie poukazov (SaS). Podstatne nákladnejšie by bolo zavedenie povinnej dochádzky pre päťročné deti v materských školách (SNS) alebo zavedenie bezplatnej škôlky pre všetky deti od troch rokov (OL'ANO-NOVA).

SaS hovorí o výchovnom poukaze, nespomína však, či ho rodičovi má poskytovať samospráva, v kompetencii ktorej sa predškolské vzdelávanie aktuálne poskytuje, alebo to zaplatí štát (centrálna vláda). #SIEŤ uvádza, že opatrenia bude realizované zvyšovaním zdrojov prostredníctvom podielových daní pre obce a pokiaľ obec neposkytne miesto pre dieťa od 3 rokov ihneď, rodičia získajú kompenzáciu od obce vo výške rodičovského príspevku. OL'ANO-NOVA navrhuje kombinovaný model financovania materských škôl z rozpočtovej kapitoly rezortov školstva, práce, zdravotníctva a z rozpočtov miest a obcí. Návrh SMK-MKP naráža na problémy s populačne malými a finančne slabými obcami, ktoré na Slovensku prevažujú.

ZAÚJÍMAVOSTI ALEBO ČO EŠTE SME SI VŠIMLI

MOST-HÍD uvádza, že podpora vzdelávania od útleho veku je nevyhnutná najmä v zaostávajúcych regiónoch. Zapojenie rodín detí do šiestich rokov a organizovanie programov pre matky účinne pomáhajú rozvíjať schopnosti detí. Programy na podporu rodičovstva (parenting) či programy „Sure Start” (Istý začiatok), ktoré fungujú vo viacerých krajinách EÚ, vytvárajú priestor na

spoluprácu medzi členmi miestnych komunít aj na poskytovanie odborného poradenstva.

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

- [1] Chceme vedieť viac (2016): [Správa z okrúhleho stola k téme Potreby detí a ich napĺňanie](#)
- [2] Muschkin, C. G. – Ladd, H. F. – Dodge, K. A. (2015): [Impact of North Carolina's Early Childhood Initiatives on Special Education Placements in Third Grade. In Educational Evaluation and Policy Analysis](#)
- [3] Chceme vedieť viac (2015): [Správy z prieskumu verejnej mienky o vzdelávaní](#)
- [4] Nadácia pre deti Slovenska (2010): [Súbor nástrojov na identifikáciu a reagovanie na novo vynárajúce sa potreby detí](#)



PRÍPRAVA NA ŠKOLU A POVINNÉ VZDELÁVANIE

„Je dôležité začať rozlišovať medzi povinnou školskou dochádzkou a povinným vzdelávaním.“

*účastníčka workshopu
Žilina*

ČO HOVORIA VÝSKUMY

Vzdelávanie v budúcnosti bude iné ako dnes, nebude prebiehať iba v škole, ale na rôznych miestach naraz. Myslí si to až 68 % ľudí. Vzdelávanie však ostane povinné a škola ako inštitúcia nezanikne. To, že vzdelávanie nebude o 25 rokov povinné, si myslí len 14 % ľudí. [1]

Povinná školská dochádzka, resp. povinné vzdelávanie začína v jednotlivých členských štátoch EÚ rozdielne: v Luxembursku a Severnom Írsku (Spojené kráľovstvo) sa začína vo veku štyroch rokov, zatiaľ čo v iných krajinách či regiónoch EÚ je to vo veku päť až sedem rokov. Povinné vzdelávanie trvá vo väčšine členských štátov EÚ priemerne 9 alebo 10 rokov. [2]

ČO PONÚKAJÚ POLITICKÉ STRANY A HNUTIA V PROGRAMOCH

#SIET' zmení povinnú školskú dochádzku na povinné vzdelávanie. Deti budú prijímané do prípravných ročníkov v základných školách po dovŕšení piatich rokov bez povinnosti preukázať dosiahnutú školskú zrelosť. Zmyslom prípravného ročníka bude u detí školskú zrelosť primerane rozvinúť. Z prípravy na prechod do riadneho školského vzdelávania budú môcť profitovať všetky deti, najmä však zo sociálne vylúčených spoločenských a so zdravotným postihnutím. Povinné vzdelávanie by sa malo ukončiť v deviatom ročníku základnej školy.

KDH chce presadiť zmenu z povinnej 10-ročnej školskej dochádzky na povinné vzdelávanie od 6. do 18. roku života, s možnosťou využitia širšej škály foriem výchovy a vzdelávania.

MOST-HÍD uvádza, že deti, ktoré nie sú mentálne zaostalé, ale zároveň nie sú na školu pripravené, by sa mali dostať do nultého ročníka, kde by si chýbajúce zručnosti osvojili a následne by mohli pokračovať vo vzdelávaní podľa bežného učebného plánu. V súvislosti s úvahami o predĺžení povinnej školskej dochádzky do 18. roku uvádza, že dvanásťročná dochádzka s jednotným systémom požiadaviek je iba ilúziou a bola by možná iba za cenu podvodu alebo neustáleho znižovania úrovne cieľových požiadaviek.

OL'ANO-NOVA navrhuje, aby povinná školská dochádzka začínala vo veku piatich rokov nástupom do prípravnej triedy, ktorá by bola v priestoroch základných škôl. Žiaci by v prípravnej triede zostávali jeden školský rok a pokiaľ by na jeho konci nedosiahli školskú zrelosť, mohli by v prípravnej triede zostať aj nasledujúci školský rok. Hnutie chce ponechať povinnú školskú dochádzku desaťročnú aj po zavedení prípravného ročníka, vďaka čomu by končila absolvovaním 9. ročníka základnej školy. Zároveň navrhuje, aby sa zaviedla povinnosť absolvovania odborného školenia pre tých, ktorí po 10-tich rokoch dochádzky neabsolvujú aspoň 1 rok na strednej škole.

SaS hovorí o povinnej školskej dochádzke, navrhuje jej začiatok od 5. roku dieťaťa, taktiež v prostredí základných škôl. Pridaný ročník by mal byť určený najmä na rozvoj kľúčových zručností potrebných pre úspešný vstup detí do „skutočnej“ školy.

SMER-SD sa v rámci piatich priorít svojho stručného programu tejto téme nevenuje.

SMK-MKP sa tejto téme nevenuje.

SNS navrhuje povinné predškolské vzdelávanie v materských školách pre deti od 5. rokov ako súčasť povinnej školskej dochádzky, ktorú chce zároveň predĺžiť do 18. roku života s nutnosťou ukončenia vzdelania minimálne výučným listom.

ZHODA

V programoch politických strán a hnutí nachádzame pomerne širokú zhodu na tom, že deti prípravu na školu potrebujú a že by sa mala v nejakej podobe poskytovať od 5. roku veku dieťaťa.

ROZDIELY

Kým mnohé strany hovoria o povinnej školskej dochádzke (MOST-HÍD, OL'ANO-NOVA, SaS a SNS), iné (#SIEŤ a KDH) ju chcú nahradiť povinným vzdelávaním. Tento na prvý pohľad málo významný terminologický rozdiel v sebe skrýva rôzne dôsledky pre budúcu podobu vzdelávania. Kým povinná školská dochádzka tradične znamená najmä fyzickú prítomnosť dieťaťa v škole, bez ohľadu na priebeh vzdelávania a jeho výsledky, povinné vzdelávanie kladie väčší dôraz na absolvovanie konkrétneho vzdelávacieho programu a na sledovanie dosiahnutých vzdelávacích výsledkov.

Rozdiely tiež badať v dĺžke povinnosti detí navštevovať školu, resp. vzdelávať sa. Kým #SIEŤ a OL'ANO-NOVA ju navrhujú ponechať v trvaní 10 rokov, KDH a SNS ju chcú predĺžiť až do 18. roku veku, teda až po dosiahnutie plnoletosti.

Strany, ktoré chcú zaviesť povinnosť vzdelávať sa už od 5. roku dieťaťa, sa rozchádzajú v názore, kde by mala povinná príprava na školu prebiehať. #SIEŤ, OL'ANO-NOVA a SaS navrhujú zavedenie prípravných ročníkov na pôde základných škôl, zatiaľ čo SNS hovorí o 1 roku povinného predškolského vzdelávania v materských školách. Zavedenie povinnej dochádzky v dvoch rôznych inštitúciách (najprv materská škola, potom základná škola), ktorých kapacity nie sú primerane vyrovnané, by bolo finančne najnáročnejším riešením.

ZAÚJÍMAVOSTI ALEBO ČO EŠTE SME SI VŠIMLI

#SIEŤ chce zaviesť „model 5 – 10 – 15“, ktorý umožní nástup detí vo veku 5 rokov do prípravných ročníkov v základných školách, predĺženie primárneho stupňa vzdelávania tak, aby zahŕňal aj 5. ročník ZŠ (deti vo veku 10 rokov) a ukončenie povinného vzdelávania v 9. ročníku ZŠ (mládež vo veku 15 rokov). K totožnému modelu sa prikláňa aj OL'ANO-NOVA, ktoré zároveň ponúka na zváženie možnosť ustanoviť samostatné primárne školy, ktoré by zahrňovali prípravnú triedu a prvých päť ročníkov terajšej základnej školy.

SaS navrhuje rozšíriť slobodu rodičov a detí v rámci domáceho vzdelávania a umožniť ho realizovať aj na 2. stupni základných škôl. Taktiež chce zrušiť povinnosť zabezpečovať domáce vzdelávanie kvalifikovaným pedagógom. Malo by byť výhradne na voľnej úvahe rodiča, akým spôsobom zabezpečí, aby bolo jeho dieťa vzdelávané. Strana chce taktiež zrušiť povinnosť komisionálnych skúšok pri domácom vzdelávaní a ponechať overovanie vedomostí bežnými polročnými alebo koncoročnými postupmi. Komisionálne skúšky by sa mali konať len v prípade nespokojnosti rodiča. Umožniť domáce vzdelávanie na oboch stupňoch základnej školy požaduje aj OL'ANO-NOVA.

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

[1] Chceme vedieť viac (2016): [Správa z okrúhleho stola k téme Potreby detí a ich napĺňanie](#)

[2] Eurostat (2015): [Štatistika vzdelávania na regionálnej úrovni](#)



VZDELÁVANIE PRE VŠETKY DETI

„Vzdelávací systém nemôže byť nastavený na 5 percent špičkových jednotlivcov. Tým treba uľahčiť život, pochváliť ich a zvýhodniť, ale oni sú extrémnymi hodnotami. Ide o to, ako dosiahnuť, aby sa masa 80 percent tých, čo sú priemerní, dokázala a mala záujem zlepšiť. Ak by sme hneď aj zajtra dokázali podporiť všetkých tých 5 percent špičkových nadšencov, tak fungovanie systému ako celku sa nezmení. Lebo systém sa zmení až vtedy, keď sa niekam posunie masa tých priemerných.“

Martin Kanovský
sociálny antropológ a pedagóg

ČO HOVORIA VÝSKUMY

Až tri štvrtiny ľudí si myslia, že vzdelávanie má umožniť človeku presadiť sa v konkurencii s ostatnými a takmer všetci (90 % respondentov) ho dnes považujú za dôležitú vstupenku na trh práce. Špecializácia pre budúcu profesiu by sa však nemala začínať už v základnej škole. Tá má deťom poskytnúť povinný základ a morálne zásady, pričom špecializovať sa deti môžu neskôr (69 %). Učitelia by sa mali venovať všetkým žiakom, nie len tým najšikovnejším (59 %). Rozmanitosť detí v triedach ľudia vítajú a myslia si, že by sa nemali oddeľovať šikovné deti od slabších (58 %). [1]

Na Slovensku identifikovali učitelia takmer 60-tisíc žiakov, s ktorými si nevedia poradiť bez odbornej pomoci. Prieskum odhalil, že viac než tretine z týchto žiakov nie je v školách poskytovaná žiadna pomoc. [2] Testovanie 9 ukázalo, že čím je horšie sociálno-ekonomické postavenie rodín žiakov, tým majú horšie výsledky. [3] Opatrenia, reagujúce až na dospelých s neukončenou základnou školou, resp. na dôsledky ich nízkeho vzdelania a následnej

nezamestnanosti, sú omnoho nákladnejšie a menej účinné ako preventívne opatrenia v detstve. [4]

ČO PONÚKAJÚ POLITICKÉ STRANY A HNUTIA V PROGRAMOCH

#SIET' chce podporovať vzdelávanie orientované na žiaka a postupnú premenu existujúceho selektívneho školského modelu na taký, v ktorom bude v bežnej škole vítané každé dieťa. Strana chce, aby učitelia mohli s deťmi intenzívnejšie pracovať a pomáhať im zlepšovať sa. Služby na vyrovnávanie šancí (špeciálny pedagóg, logopéd, asistent, primerané úpravy výchovno-vzdelávacieho programu a pod.) musia byť nárokovateľné pre všetky deti, ktoré ich potrebujú.

KDH chce podporovať bezbariérové úpravy škôl.

MOST-HÍD hovorí o zrušení segregácie rómskych detí a o podpore inklúzie. Na inom mieste hovorí o integrácii a potrebe, aby prvých 9 tried absolvovalo každé dieťa v materinskom jazyku v mieste svojho bydliska. Tam, kde to nie je možné, navrhuje zaviesť školské autobusy. Špeciálne školy podľa strany nespĺňajú svoju funkciu, sú vhodné len na dedenie biedy. Potrebná je zmena diagnostiky, ktorá je podkladom na zaraďovanie detí do špeciálnej základnej školy.

OL'ANO-NOVA chce prehodnotiť opodstatnenosť a postavenie špeciálnych škôl a špeciálneho školstva. Zároveň navrhuje vytvoriť špeciálny vzdelávací program pre nadaných žiakov.

SaS hovorí, že moderné školstvo si vyžaduje viac individuálneho prístupu a prihliadania na špecifické potreby žiakov. Umožniť treba aj viacerých učiteľov v triede, vekovo zmiešané skupiny a rôzne vzdelávacie metódy. Navrhuje tiež navýšiť počet asistentov učiteľa a špeciálnych pedagógov, aby bola každému žiakovi venovaná dostatočná pozornosť podľa jeho potrieb. Malo by sa umožniť hodnotenie žiakov bez použitia známok, napríklad slovným hodnotením.

SMER-SD sa v rámci piatich priorít svojho stručného programu tejto téme nevenuje.

SMK-MKP chce zosúladením zákonov pomôcť k predškolskej, školskej a následnej spoločenskej integrácii detí s vývinovými poruchami učenia, poruchami správania, hyperaktivitou a autizmom. Vzdelávanie pedagógov a špecialistov má uľahčiť prístup k potrebnému integrovanému, resp. špeciálnemu vzdelávaniu pre tieto deti.

SNS uvádza, že Slovenská republika zabezpečuje dostupnosť kvalitného vzdelávania pre každého obyvateľa. Zlepšiť treba kvalitu diagnostiky, zvýšiť podporu špeciálnych pedagógov a psychológov v oblasti špeciálneho školstva a zabezpečiť bezbariérové špeciálne školy.

ZHODA

Mnohé strany a hnutia vo svojich programoch identifikujú potrebu upraviť vzdelávací systém tak, aby sa v ňom viac darilo deťom s rozmanitým sociálnym zázemím, v odlišných východiskových situáciách a s rôznymi

potrebami. Cesty, ako tieto zmeny realizovať, sú však odlišné a neraz len hmlisto naznačené.

ROZDIELY

#SIEŤ hovorí o inkluzívnom vzdelávaní, v rámci ktorého by bolo v bežnej škole vítané každé dieťa a podobne ako SaS chce viac individuálneho prístupu a prihliadania na špecifické potreby žiakov. MOST-HÍD hovorí na jednom mieste o inklúzii, na inom o integrácii detí.

Tieto dva pojmy by sa však nemali zamieňať, pretože znamenajú dva odlišné prístupy. Zatiaľ čo cieľom integrácie je včlenenie dieťaťa so špecifickými potrebami do prostredia bežnej školy za pomoci opatrení, ktoré mu pomáhajú zmierniť znevýhodnenie a vyrovnáť sa ostatným spolužiakom, pri inklúzii ide naopak o systematické prispôsobovanie celého vzdelávacieho prostredia a procesu výučby potrebám detí. [5]

OLANO-NOVA chce prehodnotiť špeciálne školstvo, zároveň navrhuje vytvorenie špeciálneho vzdelávacieho programu pre nadaných žiakov. SMK-MKP ráta tak s modelom integrovaného, ako i špeciálneho vzdelávania. Potrebu bezbariérovosti v školách vníma naliehavo KDH i SNS. O dôležitosti kvalitnej diagnostiky hovorí SNS aj MOST-HÍD.

ZAÚJÍMAVOSTI ALEBO ČO EŠTE SME SI VŠIMLI

#SIEŤ uvádza, že mieni pokračovať v implementácii komplexného Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím. Zaväzuje sa, že zavedie praktické opatrenia na reálne napĺňanie záväzku inkluzívneho vzdelávania žiakov zo sociálne vylúčených spoločenských a žiakov so zdravotným postihnutím v bežných školách.

Dohovor OSN ratifikovala Slovenská republika v roku 2010. V článku 24 sa uvádza, že inkluzívne prostredie je považované za najlepšiu možnosť vzdelávania detí s rozmanitými vzdelávacími potrebami. Zdôrazňuje sa právo detí so zdravotným postihnutím na vzdelanie a zároveň sa podčiarkuje cieľ ich plného začlenenia do vzdelávacieho systému. [6]

Hoci právo na inkluzívne vzdelávanie má podľa dohovoru vyššiu právnu silu ako školský zákon, a všetky školské orgány sú ním *de iure* viazané, *de facto* sa na Slovensku v školskej praxi neuplatňuje. [7]

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

[1] Chceme vedieť viac (2015): [Správy z prieskumu verejnej mienky o vzdelávaní](#)

[2] Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie (2015): [Komplexný poradenský systém prevencie a ovplyvňovania sociálno-patologických javov v školskom prostredí](#)

[3] Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania (2014): [Testovanie T9-2014 – priebeh, výsledky, analýzy](#)

[4] Roma Education Fund (2012): [Štrukturálne fondy EÚ a vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve](#)

[5] Človek v tísi Slovensko a Centrum pre výskum etnicity a kultúry (2013): [O krok bližšie k inklúzii](#)

[6] Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v SR (2009): [Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím \(s komentárom vybraných článkov\)](#)

[7] Mental Disability Advocacy Center (2015): [Najvyšší súd podporil inkluzívne vzdelávanie](#)



UČITEĽKY A UČITELIA

„Je fatálnou chybou rozprávať sa o tom, že jedinou chybou školstva sú peniaze a platy. Toto je obrovský mýtus, na ktorý sa často debaty o školstve zužujú (...) Keď vidím učiteľov, ktorí diktujú deťom poznámky z učebnice a deti si ich majú písať do zošitov, aj keby ste im dali zajtra 1400 eur, neprestanú učiť tak, ako sú naučení. Ich prístup nezmení viac peňazí, budú učiť rovnako.“

Juraj Hipš
zakladateľ prvej komunitnej školy v Zaježovej

„Ak má človek vzťah k práci, ktorú robí a k tomu, pre koho ju robí, už to ho núti hľadať tú najlepšiu cestu, vďaka ktorej bude prácu robiť dobre. Dobre znamená orientovať prácu na žiaka. Pretože neexistujú dve rovnaké deti. Učiteľ nemôže jednu metódu používať rovnako na dve deti. A teraz si predstavte, že ich v triede máte dvadsať, či tridsať. Ak by mi na mojej práci nezáležalo a deti by som nemala rada, tak by som učila formálne. Podľa knihy. Cvičenie 5. Vyrátané. Dobré, odchádzam.“

Anna Gottweisová
učiteľka

ČO HOVORIA VÝSKUMY

Pre 40 % ľudí by mali byť učitelia skôr autoritou a zdrojom poznania, pre tretinu viac priateľmi detí a sprievodcami pri ich učení sa. Viac ako polovica ľudí si myslí, že dobrý učiteľ deti skôr podporuje v tom, aby si vzájomne

pomáhali (55 %), než aby v súťaži nad ostatnými vynikli (15 %). Učiteľ by mal zároveň rozvíjať aj postoje detí a hodnoty (61 %). [1]

Medzinárodné porovnania upozorňujú na relatívne slabú účasť našich učiteľov na ďalšom vzdelávaní. Učitelia sa na Slovensku vzdelávajú menej často ako ich kolegovia v iných krajinách napriek tomu, že sú k nemu motivovaní tzv. kreditovými príplatkami. Zdôvodňujú to tým, že nie sú spokojní s ponukou štátom hradených vzdelávacích programov a skutočnosťou, že iné programy, o ktoré by mali záujem, sú príliš drahé. Najväčší záujem prejavujú o programy, ktoré by ich pripravili na výučbu žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, no na tento ich dopyt ponuka programov dostatočne nereaguje. Napriek mnohým negatívam, ktoré sú s prácou učiteľa na Slovensku spojené, by si väčšina učiteľov opakovane zvolila rovnaké povolanie. [2]

ČO PONÚKAJÚ POLITICKÉ STRANY A HNUTIA V PROGRAMOCH

#SIET' sľubuje zvýšenie plátov učiteľov a zavedenie nároku na osobné príplatky, viazané na konkrétny výkon. Presadiť chce viac servisu pre učiteľov, vrátane rozšírenia učiteľských tímov v školách o ďalších odborníkov a asistentov v podobe štandardu, a nie výnimočného opatrenia, ako je to v súčasnosti. Plánuje vytvorenie siete externej podpory, ktorú by mali odborníci poskytovať učiteľom priamo v školách, a nie vo vzdialených poradenských centrách. Strana taktiež navrhuje konsenzuálne prijatie profesijných štandardov učiteľského povolania, etického kódexu učiteľa a ukotvenie potrebných zmien v opisoch učiteľských študijných odborov na vysokých školách.

KDH presadzuje nastavenie systému postupného zvyšovania plátov pedagogických a odborných zamestnancov škôl a školských zariadení. Chce zjednodušiť kariérny rast pedagógov a podporiť zavedenie dvoch typov ďalšieho vzdelávania, a to rozširujúceho (funkčného, alebo v oblasti rôznych didaktík) a prehlbujúceho (v odbore). Chce tiež otvoriť trh poskytovateľov ďalšieho vzdelávania, zaviesť možnosť odborných stáží pre učiteľov, ako i inštitút učiteľa špecialistu ako metodika poskytujúceho hospitácie, mentoring a supervíziu pre kolegov. V spolupráci s pedagogickými fakultami vysokých škôl plánuje zmeniť aj prípravu budúcich pedagógov.

MOST-HÍD považuje zvyšovanie plátov učiteľov za nevyhnutnosť. Vyžaduje tiež posilnenie a rozšírenie počtu rómskych asistentov a sprístupnenie externej odbornej podpory učiteľom. Podľa strany treba vytvoriť vzdelávaciu sieť, v rámci ktorej by sa pravidelne realizovali odborné fóra, hospitácie, diskusné workshopy a výmeny učiteľov medzi školami.

OL'ANO-NOVA chce zvýšiť platy učiteľov každý rok o 10 % počas nasledujúceho volebného obdobia. Učitelia by nemali byť platení len za získavanie kreditov v profesijnom vzdelávaní, ale aj za výsledky svojich žiakov. Hnutie chce tiež otvoriť trh s postgraduálnym vzdelávaním učiteľov, odstrániť monopol Metodicko-pedagogického centra (MPC) a zjednodušiť prístup k programom profesijného rozvoja bez ohľadu na poskytovateľa, napríklad prostredníctvom zavedenia špeciálneho konta profesijného rozvoja zamestnanca. Ďalej navrhuje znížiť počet fakúlt pripravujúcich učiteľov, stanoviť maximálny počet študentov učiteľských odborov, zvýšiť nároky na

uchádzačov o štúdium na pedagogických fakultách a zreformovať vysokoškolskú prípravu učiteľov tak, aby zohľadňovala potreby praxe s väčším dôrazom na didaktické zručnosti.

SaS chce zrušiť kreditový systém a ponechať v kompetencii riaditeľa, aby ohodnotil snahu učiteľov ďalej na sebe pracovať, vzdelávať sa a skvalitňovať učebný proces. Zároveň chce rozšíriť trh poskytovateľov vzdelávania pre učiteľov, pričom štátne MPC by malo byť iba jedným z nich. Mal by sa tiež vytvoriť katalóg profesijných štandardov učiteľa, ktorý zadefinuje, akými kompetenciami má disponovať začínajúci učiteľ, samostatný učiteľ, či učiteľ s prvou a druhou atestáciou. Strana bude presadzovať viac praxe v školách počas štúdia na pedagogických fakultách, kde je podľa nej potrebné prejsť od prípravy „predmetárov“ k rozvoju pedagogických zručností.

SMER-SD hovorí o pokračovaní v zvyšovaní platov zamestnancov v školstve.

SMK-MKP navrhuje, aby pedagógom bolo zabezpečené finančné ohodnotenie významne prevyšujúce priemernú mzdu v národnom hospodárstve. Vytvorením atraktívneho kariérneho modelu by bolo možné získavať najtalentovanejších jednotlivcov pre učiteľské povolanie, ktorí by dokázali realizovať skutočné reformy vo vzdelávaní.

SNS mieni zvýšiť spoločenské postavenie učiteľov, a to na morálnej, aj na finančnej úrovni. Kreditový systém kontinuálneho vzdelávania chce preveriť a upraviť na základe diskusie s pedagógmi a v spolupráci s vysokými školami tak, aby bol v súlade s najnovšími výsledkami pedagogického výskumu.

ZHODA

Všetky politické strany a hnutia vo svojich programoch hovoria o zvyšovaní platov učiteľov v nasledujúcom volebnom období.

Mnohé hovoria tiež o nevyhnutnosti zmien v ďalšom vzdelávaní učiteľov a upozorňujú na potrebu otvoriť trh pre rôznych poskytovateľov kontinuálneho vzdelávania.

Viacere neopomenuli potrebu zmeniť podobu vzdelávania budúcich učiteľov v prostredí vysokých škôl.

ROZDIELY

Kým všetky strany sú za zvyšovanie platov učiteľov, len #SIEŤ a SaS sa otvorene hlásia i k potrebe stanoviť, aké majú byť profesijné štandardy učiteľského povolania, ktoré by mali pomôcť zadefinovať očakávanú kvalitu v učiteľskej práci.

Odlišný je názor strán na budúcnosť tzv. kreditového systému, v rámci ktorého učiteľa získavajú príplatky k platu po absolvovaní kurzov ďalšieho vzdelávania. SaS ho chce zrušiť, SNS preveriť a upraviť. #SIEŤ sa k jeho budúcnosti priamo nevyjadruje, chce však paralelne vytvárať iný typ odbornej podpory pre učiteľov. Taktiež MOST-HÍD, SMK-MKP a KDH hovoria o potrebe iných kariérnych modelov. Za otvorenie trhu pre poskytovateľov kontinuálneho vzdelávania sa stavia SaS, #SIEŤ, KDH i OĽANO-NOVA.

Rozdielna je i miera razancie, s akou by strany chceli zasiahnuť do podoby vzdelávania učiteľov na vysokých školách. Kým #SIEŤ chce meniť opisy

učiteľských študijných odborov, OL'ANO-NOVA chce regulovať počet študentov, resp. znížiť počet fakúlt pripravujúcich budúcich učiteľov. SaS podčiarkuje dôležitosť praxe pre študentov pedagogických smerov.

ZAÚJÍMAVOSTI ALEBO ČO EŠTE SME SI VŠIMLI

KDH navrhuje zaviesť študijné voľno pre pedagogických a odborných zamestnancov po určitom odpracovanom období. Pracovné voľno alebo tzv. *sabbatical* slovenský právny poriadok zatiaľ síce nepozná, v zahraničí je však bežný, a to aj v školskom prostredí, najmä na univerzitách. K tomuto návrhu sa pripája aj OL'ANO-NOVA, ktoré chce navyše umožniť pedagógom s druhostupňovým vysokoškolským vzdelaním (bez PhD.) vyučovať na fakultách pripravujúcich budúcich učiteľov. Podporuje tiež otvorenie sa vysokých škôl učiteľom s praktickými skúsenosťami a odborníkom z iných profesií.

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

[1] Chceme vedieť viac (2015): [Správy z prieskumu verejnej mienky o vzdelávaní](#)

[2] Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania (2013): [Základná informácia o výsledkoch štúdie OECD TALIS](#)



OBSAH VZDELÁVANIA

„Nad'alej učíme v prírodovede kuvika vrabčieho, učiteľka musí deťom vysvetľovať jeho tráviacu sústavu. Neuveriteľné. Bral by som to, ak by sa to učili o sliepke. V piatom ročníku sa na hudobnej výchove učia, čo je to v hudbe agogika a terasová dynamika. Hrôza. V šiestom ročníku učíme cezminu ostrolistú... Lenže žiaden „predmetár“ nechce nič zľaviť z obsahu jeho predmetu, naopak, všetko považuje za najdôležitejšie na svete a ešte chce pridať nové veci, ktoré sa objavujú... Učiteľ si vyberá z dvoch možností. Buď kašle na to, čo je v štátnom vzdelávacom programe a učí podľa svojho, alebo ho rešpektuje a potom je tak preťažený, že sa neurotizuje a neurotizuje aj žiakov.“

Miron Zelina
pedagóg a psychológ

„Na Novom Zélande používame tzv. otvorené kurikulum, postavené na troch princípoch – na partnerstve, participácii a pociťte bezpečia, prijatia. Na deti nazeráme holisticky, komplexne a umožňujeme im ísť v učive aj do hĺbky, ponúkame im čas a priestor na to, aby sa mohli venovať tomu, čo ich baví, o čo majú záujem. Veľmi dôležitá je atmosféra v škole, pretože tam, kde sa všetci cítia dobre, tam sa všetkým oveľa viac darí – učiteľom aj žiakom. Preto sa snažíme nielen podporovať komunikáciu u detí, ale im dávať aj dostatok príležitostí na to, aby mohli vyjadriť svoj názor a aby sa cítili byť vypočuté.“

Marek Tesar
Pedagogická fakulta Univerzity v Aucklande

ČO HOVORIA VÝSKUMY

Základné vzdelanie by malo dieťaťu dať kvalitný štart do života. Vyše dve tretiny ľudí (68%) si myslia, že deti by na základnej škole mali získať všeobecný rozhľad a morálne základy. Z prieskumu vyplýva, že podľa väčšiny respondentov (69 %) sa základné školy nemajú špecializovať, ale majú poskytnúť kvalitný základ všetkým deťom. Veľmi dôležité je aj to, aby sa deti učili tímovo spolupracovať (71 %). [1]

Britskí výskumníci sformulovali 6 princípov, ktoré sú kľúčom k dobrým výsledkom žiakov: 1. hlboká znalosť vyučovanej látky zo strany učiteľa, 2. efektívne kladenie otázok žiakom a ich objektívne hodnotenie, 3. dobrá atmosféra v triede, 4. účelná organizácia práce v triede, 5. učiteľova sebareflexia, schopnosť kriticky zhodnotiť vlastnú prácu a ďalej sa vzdelávať, 6. profesionálny postoj učiteľa v komunikácii s rodičmi žiakov. [2]

ČO PONÚKAJÚ POLITICKÉ STRANY A HNUTIA V PROGRAMOCH

#SIET' mieni podporovať vzdelávanie orientované na žiaka, konkrétnym zmenám v obsahu vzdelávania sa však v programe nevenuje. V odbornom vzdelávaní hovorí o zvýšení dôrazu na praktickú prípravu žiakov na budúce povolanie, ale aj o primeranom dôraze na rozvoj kľúčových kompetencií, ktoré sú potrebné pre aktívny občiansky a spoločenský život. Strana chce otvoriť trh s učebnicami a učebnými materiálmi.

KDH presadzuje stanovenie minimálnych výchovno-vzdelávacích štandardov a vzdelávanie k finančnej gramotnosti. Hovorí tiež o slobode žiakov a rodičov pri výbere vzdelávacej cesty a slobode učiteľov pri voľbe metód vzdelávania. Hnutie chce otvoriť trh s učebnicami a metodickými materiálmi. Zjednodušiť a zrýchliť chce proces experimentálneho overovania nových učebných postupov.

MOST-HÍD plánuje rozvíjať čítanie s porozumením a prehodnotiť postavenie a metodiku telesnej výchovy a športových aktivít v školách. Je taktiež za uvoľnenie trhu s učebnicami, pričom právom na výber učebníc by mali disponovať nielen školy, ale priamo učitelia. Zasadzuje sa za vytvorenie takého prostredia, ktoré by podnecovalo a podporovalo autonómne konanie škôl a uvádza, že súčasná podoba štátnych vzdelávacích programov ich o túto možnosť v značnej miere oberá, najmä v prípade národnostného školstva.

OL'ANO-NOVA požaduje viac autonómie pre školy pri tvorbe školských vzdelávacích programov a slobodný výber na trhu s učebnicami. Chce presadiť také zmeny v obsahu vzdelávania v základných školách, ktoré posilnia získavanie nových zručností prostredníctvom umeleckých a praktických aktivít. Rodičom a žiakom chce umožniť odmietnutie účasti na vyučovaní v prípade, že témou bude sexuálne správanie alebo eutanázia. Uvažuje tiež o zavedení povinného predmetu zdravotná výchova na základných a stredných školách s možnosťou jeho vyučovania už v materských školách. Podporovať chce i športovú prípravu v školách.

SaS chce slobodnejšie vzdelávanie, v ktorom budú reflektované rôzne vzdelávacie potreby žiakov a študentov. Navrhuje vyňať vyučovanie náboženstva zo zoznamu povinne voliteľných predmetov a v rámci odľuky

cirkvi od štátu chce dať školám možnosť slobodného výberu svetonázorového zamerania a možnosť organizovať náboženskú výchovu v spolupráci s príslušnou cirkvou. Strana tiež chce, aby školy samostatne rozhodovali o tom, z akých učebníc a materiálov budú učiť. Chce zaviesť automatické ukončovanie experimentálnych overovaní.

SMER-SD sa v rámci piatich priorít svojho stručného programu tejto téme nevenuje.

SMK-MKP podporuje rozumné znižovanie objemu povinného učiva a slobodu pri tvorbe školských vzdelávacích programov. Za dôležité považuje výchovu k samostatnému zmyšľaniu a zavedenie vyučovania hospodárskej a finančnej gramotnosti v každom type škôl. Cieľom hodín telesnej výchovy má byť predovšetkým to, aby si žiaci obľúbili pohybové aktivity a na dosiahnutie tohto cieľa je podľa strany potrebné zvyšovať objem štátnych zdrojov určených na šport a telesnú výchovu. Strana podporuje liberalizáciu trhu učebníc.

SNS sa chce zamerať na zvýšenie čitateľskej, matematickej a prírodovednej gramotnosti, ako i ďalších sociálno-komunikačných zručností žiakov a študentov. Posilniť chce výchovu k vlastenectvu, zdravému životnému štýlu, úcte k ľudskému životu, ochrane životného prostredia, a to prostredníctvom telesnej, etickej, náboženskej a environmentálnej výchovy. Učebnicovej politike sa strana nevenuje.

ZHODA

Pomerne široká zhoda strán panuje v zámeroch otvoriť trh s učebnicami a učebnými materiálmi. Mnohohlasnosť tejto požiadavky smerujúcej k väčšej voľnosti v oblasti výberu učebníc priamo školami však nemusí znamenať spoločné volanie po väčšej liberalizácii vzdelávania. Môže ísť skôr o reakciu na roky trvajúci stav v tejto oblasti, keď centralizované rozhodovanie o učebniciach spravidla znamená, že ich školy nemajú k dispozícii včas, v dostatočnom počte, kvalite a variabilite.

Viacere strany reagujú na zhoršujúce sa výsledky žiakov požiadavkou na posilnenie rozvíjania čitateľskej, finančnej či inej gramotnosti. U viacerých strán je citeľný i dôraz kladený na zručnosti.

ROZDIELY

Žiaducim zmenám v obsahu vzdelávania sa strany venujú len čiastkovo, s dôrazom iba na vybrané predmety, každá na iné. Jednoznačný ťah na obsahovú reformu vzdelávania naprieč programami strán nebadáť. Ústup tejto témy do úzadia možno sčasti pripísať únave, ktorá nastúpila po obsahovej reforme za éry ministra Jána Mikolaja počas prvej vlády Roberta Fica a po sporoch okolo podoby inovovaných štátnych vzdelávacích programov v tomto volebnom období.

Liberalizácia na trhu s učebnicami a učebnými pomôckami nie je témou pre SMER-SD ani SNS.

ZAÚJÍMAVOSTI ALEBO ČO EŠTE SME SI VŠIMLI

MOST-HÍD uvádza, že najväčším nedostatkom škôl s vyučovacím jazykom maďarským je úroveň vyučovania slovenského jazyka. Preto chce, aby sa slovenčina v týchto školách vyučovala ako cudzí jazyk. Zmenu štátnych vzdelávacích programov a rámcových učebných plánov týkajúcich sa vyučovania materinského jazyka v školách národnostných menšín podporuje aj SMK-MKP. Naproti tomu SNS sa domnieva, že Slovenská republika kladie osobitný dôraz na kvalitnú výučbu a dobré osvojenie si štátneho jazyka. Strana uvádza, že chce žiakom a študentom národnostných menšín poskytnúť primeranú výchovu a vzdelávanie v ich materinskom jazyku, no treba klásť dôraz aj na výborné ovládanie slovenského jazyka. Z formulácií v jej programe však nie je zrejmé, či by sa dokázala so svojimi oponentmi zhodnúť na tom, že kľúčom k lepšej znalosti slovenčiny u detí, hovoriacich iným jazykom, je výučba slovenčiny ako cudzieho jazyka. Vzácnu zhodu menovaných troch strán však nachádzame v dôraze, aký kladú na telesnú výchovu a športové aktivity detí v školách.

MOST-HÍD by taktiež chcel, aby sa v tých obciach, kde väčšina miestnych Rómov používa dialekt rómskeho jazyka, zaviedla do výučby rómčina. Pri tomto návrhu však treba vziať do úvahy, že rozdiel medzi maďarčinou a jej dialektmi je často menší, než medzi štandardizovanou rómčinou a jej lokálnymi podobami a táto povinnosť by pre žiakov znamenala výučbu ďalšieho jazyka navyše.

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

[1] Chceme vedieť viac (2015): [Správy z prieskumu verejnej mienky o vzdelávaní](#)

[2] Coe, R. et al. (2014) [What makes great teaching? Review of the underpinning research](#)



ŠKOLA AKO INŠTITÚCIA

„Klasické školy nerešpektujú základné biologické predpoklady detí na učenie. Je v nich veľa strachu a málo zmyslu. Čo je zmysluplné, je u každého dieťaťa individuálne. Je to podmienené vekom, intelektom, individuálnymi dispozíciami i nadaním. Ak má dieťa robiť niečo, v čom nevidí zmysel, musí sa ten nezmyselný podnet stať nejakým spôsobom ohrozujúci, aby sa ním zapodievať muselo. Potom sa ním ale zapodieva iba preto, aby sa vyhlo ohrozeniu, a nie kvôli porozumeniu. Škola tento mechanizmus bohato využíva. (...) Všetky deti musia vstrebávať rovnaké učivo, rovnakým spôsobom a rovnakým tempom. To mnoho z nich vyraduje z úspechu. Je nám jasné, že každé dieťa potrebuje na nasýtenie iné množstvo jedla. Je nám jasné, že každé potrebuje inú veľkosť topánok. A napriek tomu rovnakosť školy stále väčšine ľudí neprekáža. (...) Tradičná škola vychováva neslobodných ľudí.“

Jana Nováčková
psychologička

„Čo je absolútne najdôležitejšie, aby sa v našich školách zmenilo? Stačí uveriť, ale naozaj uveriť, že každé dieťa má možnosť sa zlepšovať. O túto zmenu pohľadu na dieťa, o zmenu kultúry školy, sa môžeme začať snažiť hneď, bez toho, aby sa do systému nalievali ďalšie peniaze. Pri tom je dôležité začať sa pozerieť inak aj na chyby. Majú byť príležitosťou na rast, nie na kritiku, a to na všetkých úrovniach – od hodnotenia žiakov cez inšpekciu až po hodnotenie učiteľov riaditeľom školy. Treba nájsť spôsob ako to zmeniť.“

Zdeněk Slejška
pedagóg a manažér kampane **Česko mluví o vzdělávání**

ČO HOVORIA VÝSKUMY

Vzdelávanie v budúcnosti bude iné ako dnes a bude prebiehať na rôznych miestach naraz. Myslí si to až 68 % ľudí. Väčšina ľudí sa prikláňa k názoru, že vzdelávanie ostane povinné a škola ako inštitúcia nezanikne. Škola a rodina sú však stále vnímané ako oddelené svety. Len tretina ľudí si myslí, že rodičia by mali aktívnejšie vstupovať do školského života detí a ovplyvňovať to, čo sa s nimi v škole deje a iba štvrtina je za to, aby mohli rodičia ovplyvňovať priamo vyučovanie. Dobrá škola je podľa veľkej väčšiny respondentov (81 %) taká, v ktorej sa deti cítia dobre a vďaka tomu ich baví učiť sa. [1]

Výchova a vzdelávanie by nemali byť iba záležitosťou školy. Mali by sa na nich podieľať predovšetkým rodičia, ako aj organizácie a inštitúcie pracujúce s deťmi a mládežou na miestnej úrovni, nevynímajúc miestnu samosprávu. Priestor pre participáciu by mal byť zaručený aj samotným deťom a mladým ľuďom. [2]

Novozélandské základné školy sa postupne transformujú na tzv. komunitný priestor, ktorý reaguje na potreby detí, korešponduje s okolitou prírodou a ponúka príležitosti na stretávanie sa celých rodín. Na tieto princípy nadväzuje aj zmena kurikula a architektonické úpravy škôl. Uzavreté triedy sa prepájajú do otvorených priestorov, kde pracuje naraz až do sto žiakov vo flexibilných skupinách, pod vedením viacerých učiteľov. Ukazuje sa, že v otvorenom, na spoluprácu orientovanom prostredí sa zlepšuje disciplína žiakov a učitelia viac kooperujú a učia sa od seba navzájom. [3]

ČO PONÚKAJÚ POLITICKÉ STRANY A HNUTIA V PROGRAMOCH

#SIET' sľubuje zníženie byrokratickej záťaže učiteľov, posilnenie transparentného riadenia škôl, a podporu tímovej spolupráce a otvorenej komunikácie všetkých zainteresovaných – zriaďovateľov, manažmentov škôl, učiteľov, špecialistov, rodičov i žiakov. Rodičom chce v základných školách ponúknuť možnosť prispieť k zlepšeniu výkonu žiakov osobnou iniciatívou. V lokalitách so sociálne vylúčenými spoločenstvami sa chce zamerať na rozširovanie rodičovských zručností a podporu aktívneho zapájania rodičov do života školy. Strana chce taktiež zvýšiť informovanosť rodičov o ich právach a právach ich detí v školách.

KDH chce slobodné školy a školské zariadenia, ktoré by boli samostatné a zodpovedné. V zákonoch mieni upraviť právnu identitu škôl a školských zariadení s akcentom na ich väčšiu autonómiu. Presadiť chce rýchlu debyrokratizáciu, pretože škola má zabezpečovať výchovno-vzdelávací proces a nie administratívu. Prostredníctvom projektu „otvorená škola“ chce presadiť využívanie školských priestorov aj na aktivity mimo vyučovania a na športovanie. Podporiť chce i rozvoj školských knižníc.

MOST-HÍD hovorí o škole, ktorá je otvorená, ústretová a má mať iný cieľ ako len encyklopedické hromadenie vedomostí. Školy, obzvlášť tie v zaostávajúcich regiónoch a v malých dedinách, sú podľa strany aj socializačným činiteľom a utvárajú komunitu, a preto by sa mali stať otvorenými inštitúciami, centrami kultúry. Strana vyjadruje obavy o budúcnosť málotriednych škôl, najmä menšinových (maďarských i rusínskych) a nesúhlasí s kritériami, podľa ktorých sa rozhoduje o ich ďalšom osude.

OL'ANO-NOVA chce odbúrať byrokráciu v školách a odbremeniť tak riaditeľov aj učiteľov. Tam, kde je to možné, chce podporovať „otvorené školy“, ktoré mimo vyučovacích hodín budú slúžiť ako kultúrno-vzdelávacie centrá aj pre širšiu komunitu.

SaS chce, aby školy a škôlky zriadené na základe školského zákona mali právnu subjektivitu, napríklad vo forme školskej právnickej osoby. Zriaďovateľom chce umožniť menovať na riaditeľské posty profesionálnych manažérov aj bez pedagogického vzdelania. Ďalej chce umožniť, aby školy mohli zamestnávať aj odborníkov z praxe bez pedagogického vzdelania, pretože v nich vidí obohatenie vzdelávacieho procesu. Rozdelenie žiakov do tried podľa veku považuje za mechanický systém, ktorý podriaďuje potrebu žiakov fungovať vo vekovo zmiešaných skupinách zastaranej organizácii školy.

SMER-SD sa v rámci piatich priorít svojho stručného programu tejto téme nevenuje.

SMK-MKP uvádza, že iba kvalitná škola fungujúca na vysokej úrovni môže zabezpečiť posilnenie, resp. duchovný a hmotný rozmach miestnych komúní. Strana chce pozastaviť účinnosť ustanovení zákona o minimálnych počtoch žiakov v triedach.

SNS sa tejto téme nevenuje.

ZHODA

Z téz programov viacerých strán je badať príklon k otváraní sa škôl voči rodičom a miestnym komunitám. Viaceré strany sa zhodujú i na potrebe zníženia byrokracie, ktorú dnes učitelia a riaditelia škôl pociťujú ako bremeno.

ROZDIELY

Niektoré zo strán popri návrhoch na väčšiu otvorenosť škôl kladú dôraz aj na posilnenie ich autonómnosti, KDH a SaS sa venujú aj zmene ich právnej subjektivity. Aktívne vťahovanie rodičov do diania v škole je doménou #SIETE. Komunitný rozmer školy silno rezonuje najmä v programoch SMK-MKP a MOST-HÍD. Obe strany viac než iné trápí neistá budúcnosť málotriedok a škôl v malých obciach, ktoré na Slovensku prevažujú.

ZAÚJÍMAVOSTI ALEBO ČO EŠTE SME SI VŠIMLI

SMK-MKP chce zabezpečiť vzdelávanie dospelých v ich materinskom jazyku, čo by umožnilo efektívnejšiu rekvalifikáciu nezamestnaných, ale aj ľudí, ktorí predčasne vypadli zo školského systému. Vytvorením komunitných stredísk chce rozšíriť možnosti aj na neformálne vzdelávanie.

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

[1] Chceme vedieť viac (2015): [Správy z prieskumu verejnej mienky o vzdelávaní](#)

[2] Nadácia pre deti Slovenska (2013): [Moderná škola je otvorená škola. Stanovisko Nadácie pre deti Slovenska k Správe o stave školstva SR](#)

[3] Tesar, M. (2015): [Ako sa učí na Novom Zélande | Teaching in New Zealand | New Zealand Curriculum Online](#)



FINANCOVANIE, NORMATÍVY A KVALITA VZDELÁVANIA

„Chudobnejúci rezort školstva cítiť na všetkých úrovniach. Učitelia vedia svoje pri pohľade na výplatné pásky, alebo rodičia zase pri analyt za chýbajúce učebnice a pracovné zošity alebo pri čoraz častejších žiadostiach škôl prispiet' na papiere, hračky, pomôcky či trebárs opravu telocvične.“

Jozef Miškolci
výskumník

„Bolo by vhodné pozerat' sa pár krokov dopredu a analy už teraz premýšľať, akými zmenami v rámci fungovania analyt školstva zabezpečiť ich realizáciu. Cesta ku kvalitnejšie vzdelaným žiakom nie je bezbolestná a zd'aleka nespočíva len v posúvaní čísel v rámci rozpočtu verejnej správy.“

Róbert Chovanculiak
analytik

ČO HOVORIA VÝSKUMY

Takmer tri štvrtiny (73 %) ľudí na Slovensku požadujú také financovanie škôl, aby rodičia nemuseli platiť už nič navyše. [1] Právo na bezplatné vzdelanie na základných a stredných školách je na Slovensku zakotvené v ústave. Napriek tomu sú však v praxi bežné neformálne platby rodičov školám, často bez toho, aby boli účtovne zaznamenané. [2]

Na veľkú rozmanitosť spôsobov financovania škôl v jednotlivých krajinách EÚ poukázala nedávno porovnávacia štúdia Európskej komisie. [3]

Názory verejnosti na vhodný spôsob hodnotenia kvality vzdelávania nie sú jednoznačné. K celoplošnému testovaniu žiakov sa prikláňa len o niečo viac než tretina verejnosti (37 %) a približne rovnako veľká časť ľudí (39 %) preferuje sledovanie pokroku každého žiaka na úrovni jednotlivých škôl. [4]

V USA sa v roku 2002 spustila reforma vzdelávania, ktorá do škôl zaviedla štandardizované testovanie žiakov. Na [negatíva masívneho testovania](#) v súčasnosti upozorňuje čoraz viac expertov. Americký prezident Barack Obama koncom roka 2015 [oznámil](#), že testovanie nemá zaberať viac ako 2 percentá času stráveného v triede a v prípade jeho prekročenia o tom majú byť upovedomení rodičia žiakov. O zmysle testovania v základných školách a o tvorbe rebríčkov škôl sa v poslednej dobe živo diskutuje aj na Slovensku (napr. [SGI](#) vs. [INEKO](#)).

Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM) prednedávnom [začal merať tzv. pridanú hodnotu vo vzdelávaní](#), od ktorej si sľubuje získať presnejšie informácie o kvalite škôl. Pod pridanou hodnotou vo vzdelávaní sa podľa Inštitútu vzdelávacej politiky rozumie prírastok v poznatkoch, spôsobilostiach, zručnostiach a ďalších vlastnostiach, ktorý nastal u žiakov v dôsledku pôsobenia vzdelávacieho systému. V otázke využiteľnosti údajov o pridanej hodnote však nejestvuje medzi odborníkmi konsenzus. [5]

ČO PONÚKAJÚ POLITICKÉ STRANY A HNUTIA V PROGRAMOCH

#SIET' navrhuje zvýšiť do roku 2020 objem finančných prostriedkov na školstvo aspoň o 30 % a jeho financovanie stabilizovať. Ďalej navrhuje, aby služby na vyrovnávanie šancí detí boli dostupné a nárokovateľné pre všetkých žiakov, ktorí ich potrebujú. Financie na ich pokrytie by mali byť viazané na konkrétneho žiaka. Strana tiež navrhuje navýšenie normatívov o čiastku určenú na podporu profesionálneho rozvoja učiteľov a na nákup potrebných učebníc a učebných materiálov podľa výberu učiteľov.

KDH chce postupne zvýšiť rozpočet rezortu školstva na priemer úrovne krajín OECD. Normatívne financovanie chce upraviť na jednotnú úroveň, bez rozdielov medzi zriaďovateľmi škôl (obecné, cirkevné, súkromné) a bez ohľadu na špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby žiakov. Hnutie chce financovať výchovno-vzdelávací proces priamo z rezortu ministerstva tak, aby peniaze išli priamo do škôl a školských zariadení. Zároveň chce určité percento z rozpočtu škôl viazať na ďalšie vzdelávanie zamestnancov. Financovanie na žiaka chce rozšíriť o financovanie na výchovno-vzdelávací program a tento model chce naviazať na plnenie nešpecifikovaných kritérií kvality.

MOST-HÍD uvádza, že je nevyhnutné zaviesť a prevádzkovať systém hodnotenia kvality, aby bolo možné merať úspešnosť plnenia výchovno-vzdelávacích cieľov, ako i zabezpečiť spätnú väzbu smerom k vzdelávacím inštitúciám. V prípade škôl vyučujúcich v jazyku národnostných menšín sa podľa strany javí ako nevyhnutné analyzovať kvalitu výkonu tried na začiatku a na konci 4., 6. a 8. ročníka vstupnými a výstupnými meraniami v materinskom jazyku žiakov. Systém takéhoto pravidelného merania a hodnotenia by podľa strany prispel ku kvalitatívnej transformácii národnostného školstva a poskytoval by presnejšie údaje o pedagogickom výkone jednotlivých škôl.

OL'ANO-NOVA chce jednotný normatív na žiaka základnej školy bez ohľadu na zriaďovateľa. Ďalej uvádza, že školstvo bude jednou z politických priorít vlády s účasťou hnutia, čo sa premietne aj do financovania školstva. Hnutie sľubuje zvýšenie výdavkov na vzdelávanie, vedu a výskum aspoň na úroveň priemeru EÚ (napr. mzdy a normatívy).

SaS chce zabezpečiť rovnaké podmienky financovania škôl bez ohľadu na zriaďovateľa. Dnešný systém financovania škôl a školských zariadení je podľa strany neprehľadný, nespravodlivý a neefektívny. Strana sa chce zasadiť za financovanie škôl prostredníctvom normatívoov ako jediných príspevkov zo štátneho rozpočtu určených na vzdelávanie. Normatívny príspevok pre dieťa navštevujúce základnú školu, školské zariadenie a strednú školu by sa mal stanoviť tak, aby pokrýval prevádzku bežnej školy alebo školského zariadenia v plnom rozsahu.

SMER-SD sa v rámci piatich priorít svojho stručného programu tejto téme nevenuje.

SMK-MKP uvádza požiadavku, aby vzdelávanie bolo považované za spoločenskú prioritu a aby bolo zo strany štátu financované so zvláštnym dôrazom, čo ďalej nekonkretizuje. Strana chce zvyšovať mieru rozpočtových zdrojov určených pre oblasť školstva a v rámci toho chce vynaložiť viac peňazí na zlepšenie vybavenosti škôl, ale najmä zvýšiť platy pedagógov. V záujme účinnej spolupráce odporúča aj zapájanie odborných mimovládnych organizácií do procesu zabezpečovania kvality.

SNS chce zaviesť systém financovania škôl na základe ich kvality. Hodnotenie kvality základných a stredných škôl by sa malo realizovať nielen cez testovanie žiakov, ale aj na základe ďalších kritérií ako kvalita pedagogického zboru, kvalita školských a mimoškolských aktivít, úspešnosť absolventov či prepojenie vzdelávania s praxou.

ZHODA

Z formulácií väčšiny strán a hnutí vyplýva, že školstvo a vzdelávanie považujú za dôležité a mnohé z nich tento dôraz podporujú vyhláseniami o navýšení verejných zdrojov do tejto oblasti.

Rovnaké normatívne financovanie bez ohľadu na to, či ide o školy verejné, súkromné alebo cirkevné, navrhujú KDH, OL'ANO-NOVA a SaS.

Školstvo financované na žiaka chce polovica strán a hnutí (#SIEŤ, KDH, OL'ANO-NOVA i SaS).

ROZDIELY

#SIEŤ, KDH a OL'ANO-NOVA konkretizujú, aký balík peňazí by vyčlenili na školstvo z rozpočtu verejnej správy, SaS a #SIEŤ hovoria konkrétne o navýšení normatívoov na financovanie školstva. Iné strany buď uvádzajú všeobecné deklarácie o potrebe vyššieho objemu zdrojov na vzdelávanie (SMK-MKP) alebo sa téme priamo nevenujú (MOST-HÍD, SMER-SD a SNS).

Testovaniu žiakov a meraniu kvality vzdelávania sa strany nevenujú vôbec, alebo svoj názor na túto tému načrtli len v nejasných kontúrach, ktoré nevybočujú zo súčasnej línie rezortu školstva.

ZAÚJÍMAVOSTI ALEBO ČO EŠTE SME SI VŠIMLI

Viacere strany a hnutia sa okrem zvyšovania financií do školstva venujú aj návrhom na reorganizáciu rezortu, ktoré by mohli priniesť úspory verejných financií. Špeciálnu pozornosť venujú mnohé z nich Štátnej školskej inšpekcii.

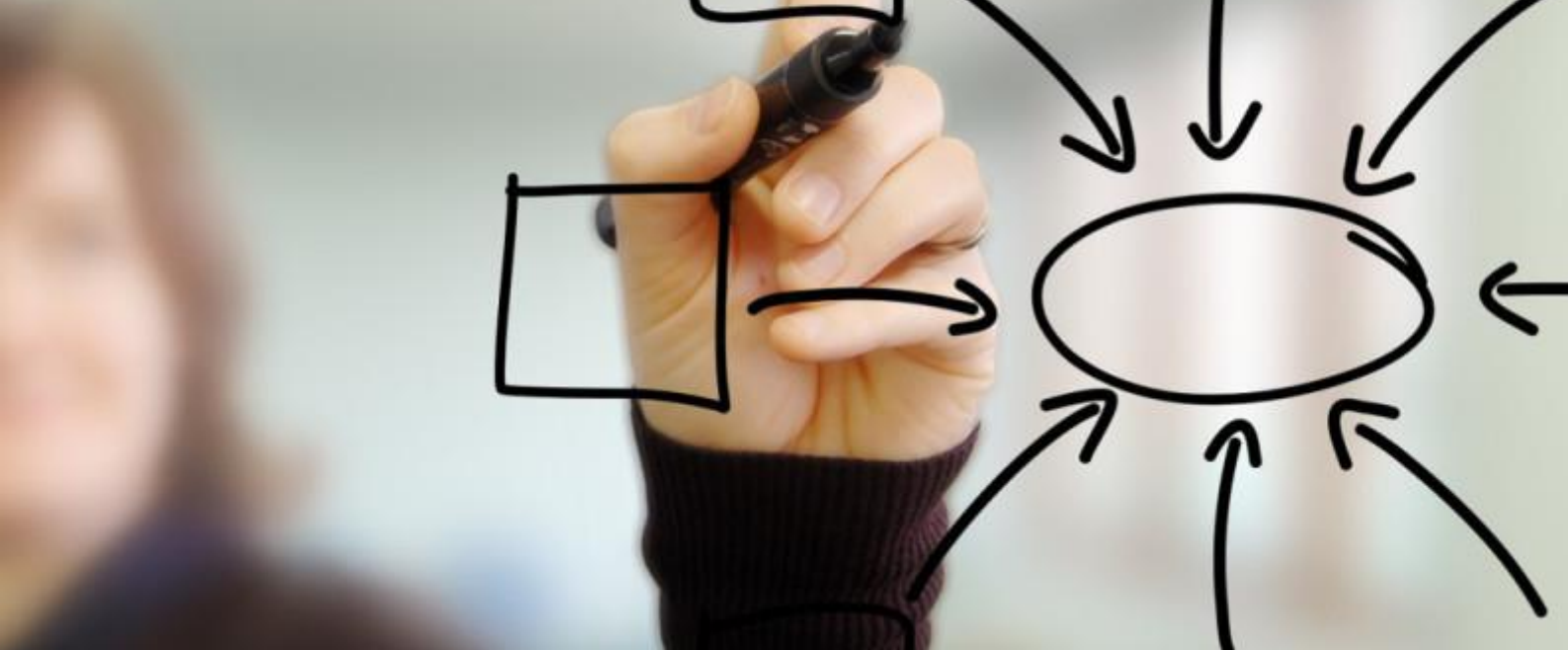
SaS navrhuje zlúčenie Štátnej školskej inšpekcie, Štátneho pedagogického ústavu, Štátneho inštitútu odborného vzdelávania a Metodicko-pedagogického centra, čím by sa vytvorila jedna nezávislá organizácia pri ministerstve školstva, ktorá analyzuje trendy, pripravuje metodické materiály, sleduje kvalitu škôl, diagnostikuje nedostatky a je nápomocnou inštitúciou pre zriaďovateľov v procese zlepšovania kvality vzdelávania.

Aj KDH chce presadiť reorganizáciu ministerstva školstva, rezortných priamo riadených inštitúcií a špecializovanej školskej správy tak, aby boli pre školy a školské zariadenia väčšou oporou. Zasadzuje sa tiež za redefinovanie cieľov a zamerania školskej inšpekcie so zámerom posunúť ju od byrokratického kontrolóra administratívy k inštitúcii zameranej na podporu autoevaluácie škôl.

Audit jednotlivých rozpočtových a príspevkových organizácií, prehodnotenie ich poslania a činnosti navrhuje aj OĽANO-NOVA. MOST-HÍD požaduje v rámci inšpekcie zaviesť sieť národnostných inšpektorov ovládajúcich menšinový jazyk.

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

- [1] Chceme vedieť viac (2015): [Správy z prieskumu verejnej mienky o vzdelávaní](#)
- [2] SGI (2010): [Skryté platby v školách: Štúdia o neoficiálnych platbách rodičov v školách na Slovensku](#)
- [3] Európska komisia (2014): [Financovanie škôl Mechanizmy, metódy a kritériá vo verejnom financovaní v Európe](#)
- [4] Chceme vedieť viac (2015): [Správy z prieskumu verejnej mienky o vzdelávaní](#)
- [5] Inštitút vzdelávacej politiky (2015): [Využitie merania pridanej hodnoty vo vzdelávaní](#)



VZDELÁVACIA SIEŤ A ŠKOLSKÁ SAMOSPRÁVA

„Zriaďovatelia sú zákonom zaviazaní k tomu, aby vytvárali materiálne, právne a technické podmienky pre učenie detí. Starajú sa teda o budovy škôl, o to, aby sa kúrilo a svietilo, kontrolujú riaditeľa školy, aby nevyhadzoval peniaze von oknom. Bežný slovenský zriaďovateľ rozmýšľa zväčša o tom, či peniaze poslané ministerstvom školstva už prišli na účet obce, či sa nedajú použiť aj inak, či riaditeľ vyplnil všetky štatistiky, ktoré oni potom krvopotne pošlú ďalej, či žiaci zo školy prídu na nejakú prečudesnú dedinskú (mestskú) akciu, či by riaditeľ nemohol na miesto odchádzajúcej učiteľky prijať kamarátovu dcéru, či by firma kde je starosta tichým spoločníkom, nemohla opraviť za drahé peniaze strechu školy. Zriaďovatelia by nemali mať vôbec právo menovať riaditeľa a už vôbec nie disponovať právom veta. Právo veta by rozhodne nemal mať nikto, kto sa zúčastňuje na výbere riaditeľa školy. Ani učelia, ani rodičia, ani zriaďovateľ.“

Ján Macek
učiteľ

ČO HOVORIA VÝSKUMY

Až 43 % rodičov zahrnutých do prieskumu sa v realite rozhodlo pre školu, ktorá je pre nich najbližšie a 12 % pre takú, do ktorej chodili oni sami. Aj pri opise ideálnej školy je preferencia školy „za rohom“ zo všetkého najdôležitejšia pre takmer tretinu (31 %) rodičov. Vyše polovica (57 %) všetkých respondentov je presvedčená, že štát má garantovať dostupnosť kvalitných škôl v každej lokalite. [1]

V nasledujúcich 20-tich rokoch by mal počet narodených detí klesnúť zo súčasných viac ako 60-tisíc na približne 40-tisíc ročne. Podľa prognóz klesne

v roku 2035 aj počet detí v predškolskom veku zo súčasných 175-tisíc na približne 130-tisíc, čo znamená pokles o viac než štvrtinu. [2]

Podľa OECD je racionalizácia siete škôl na Slovensku nevyhnutnou odpoveďou nielen na demografické prognózy. Spolupráca medzi obcami na plánovaní budúcej podoby vzdelávacej siete a ich efektívna koordinácia je kľúčová. Jednou z možností je podľa OECD zatváranie malých škôl a zabezpečenie dopravy žiakov do okolitých škôl. Ďalším riešením je spájanie samostatných škôl do municipálnych školských sietí, v ktorých budú školy spoločne zdieľať zdroje, budovy, učiteľov a ďalšie ľudské a materiálne zdroje v rámci jednotného a spoločne manažovaného celku. [3]

ČO PONÚKAJÚ POLITICKÉ STRANY A HNUTIA V PROGRAMOCH

#SIETĽ vráti radám škôl kompetenciu vyberať riaditeľa školy alebo školského zariadenia tak, aby bol ich výber pre zriaďovateľov záväzný. Zároveň chce rozšíriť kompetencie školských rád o ďalšie úlohy, ktorými by sa mal posilniť hlas rodičov a princípy demokracie, participácie a verejnej kontroly v školskom prostredí.

KDH chce zákonne upraviť právnu identitu škôl a školských zariadení s akcentom na ich väčšiu autonómiu a slobodu. Konkrétnej podobe vzdelávacej siete či usporiadaniu vzťahov v rámci školskej samosprávy sa bližšie nevenuje.

MOST-HÍD uvádza, že školstvo dnes charakterizuje silná centralizácia a vplyv štátu. Zatváranie málotriednych škôl v maďarských obciach je pre stranu neprijateľné. Ich likvidácia môže zároveň znamenať aj likvidáciu maďarského spoločenstva v týchto obciach, preto sa málotriedne školy musia podľa strany vyňať spod čisto ekonomických hodnotiacich kritérií. Strana chce prehodnotiť nástroje zamerané na zabezpečenie konkurencie medzi školami a vytvoriť rámec odbornej a inštitucionálnej spolupráce maďarských a slovenských škôl v regiónoch prostredníctvom špecializovaných školských sietí. Kľúčovou požiadavkou je vytvorenie siete odborného dohľadu pre národnostné školstvo a vytvorenie národnostného výskumného a rozvojového centra, ktoré by malo podporovať rozvojové programy a zabezpečovať výskum v oblasti menšinového vzdelávania.

OL'ANO-NOVA chce zrušiť veto samosprávnych zriaďovateľov pri voľbe riaditeľa školy a zvýšiť právnu ochranu i počet zástupcov učiteľov v rade školy.

SaS uvádza, že slovenské školstvo je stále preregulované a centrálné riadené. Preto je potrebné ponechať viac slobody samotným školám a zriaďovateľom, aby mohli existovať slobodná súťaž, v ktorej si rodičia a deti budú môcť voľiť taký typ školy, ktorý najviac vyhovuje ich potrebám. Štát má podľa strany pristupovať ku všetkým zriaďovateľom škôl rovnako. Do školstva chce vniesť viac slobody a voľnej súťaže. Chce tiež zaviesť základnú sieť škôl, ktorá nebude výlučne v rukách samosprávy, ale v ktorej sa o prevádzkovaní škôl budú môcť uchádzať aj neziskové organizácie, cirkvi a súkromní poskytovatelia.

SMER-SD sa v rámci piatich priorít svojho stručného programu tejto téme nevenuje.

SMK-MKP chce zrušiť množstvo negatívnych opatrení pohrdajúcich princípmi demokracie prijatých v rezorte školstva za posledné desaťročie. Strana podporuje obnovenie právomocí školských rád. Taktiež chce, aby v každej obci fungovala materská škola a minimálne prvý stupeň základnej školy, ktoré by deťom garantovali vzdelávanie v materinskom jazyku. Rozhodovať o týchto inštitúciách by mali samosprávy alebo miestne komunity. Pokiaľ by obec nebola schopná vykonávať svoju zriaďovateľskú úlohu, strana navrhuje, aby v záujme vytvorenia a efektívneho fungovania mikroregionálnej siete škôl mohlo byť zriaďovateľom školy aj združenie miestnych samospráv. V tomto modeli by hrali dôležitú úlohu aj cirkevné a súkromné školy, ktoré by mali spolu s obecnými školami napomáhať vytvoreniu širokej vzdelávacej ponuky v materinskom jazyku.

SNS hovorí o vytvorení efektívnej školskej siete, podrobnejšie však tento zámer nešpecifikuje.

ZHODA

Väčšina strán a hnutí vo svojich programoch požaduje viac slobody a autonómneho rozhodovania pre školy. Viacero strán explicitne uvádza, že mieni školské samosprávy kompetenčne posilniť resp. zrušiť nedávno nadobudnuté právo veta pre samosprávnych zriaďovateľov pri voľbe riaditeľov škôl.

ROZDIELY

Viaceré strany sa zmieňujú o potrebe stabilizovať sieť škôl, no jednotný pohľad na túto otázku u nich nenachádzame. Návrh SNS je všeobecne formulovaný, MOST-HÍD navrhuje vznik špecializovanej školskej samosprávy, mikroregionálnu sieť škôl navrhuje SMK-MKP. Pre obe strany s dominantne komunitnou resp. menšinovou optikou je neprijateľné vyradovanie málotriednych škôl zo siete. SaS prichádza s návrhom stabilizovať základnú sieť tak, aby sa v nej podľa potrieb zadefinovali školy, o prevádzkovanie ktorých by sa mohli uchádzať rôzni zriaďovatelia.

ZAÚJÍMAVOSTI ALEBO ČO EŠTE SME SI VŠIMLI

SMK-MKP vidí strategický cieľ prestavby školského systému vo vytvorení samostatnej národnostnej výchovno-vzdelávacej siete na báze samosprávy, ktorá by sa podľa vzoru európskych modelov týkala všetkých úrovní a foriem vzdelávania. Považujú za prirodzené a legitímne právo, aby autochtónna komunita rozhodovala o svojich záležitostiach samostatne. Zároveň však strana mieni zaviesť na ministerstve školstva národnostný odbor s príslušnými právomocami a odborníkmi. Na vypracovanie špecifických učebných plánov a učebníc, na rozvíjanie kompetencií, na prevádzkovanie skúšobného systému a zabezpečenie ďalších úloh je podľa strany dôležité založiť aj národnostný pedagogický ústav.

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

[1] Chceme vedieť viac (2015): [Správy z prieskumu verejnej mienky o vzdelávaní](#)

[2] INFOSTAT (2013): [Prognóza vývoja obyvateľstva v okresoch Slovenskej republiky do roku 2035](#)

[3] OECD (2016): [OECD Reviews of School Resources: Slovak Republic 2015](#)



PRÍPRAVA NA POVOLANIA

„Dnes vôbec nie je možné odhadnúť, aké profesie budú potrebné o 20-30 rokov. Keď si pozriete zoznam dnešných profesií, zistíte, že mnohé z nich pred 20 rokmi ani neexistovali. My dnes naozaj nevieme, čo nám budúcnosť pripraví a je naivné si predstavovať, že niekto múdry pri nejakom ministerstve alebo výskumnom ústave povie, aké profesie budeme o 20 rokov potrebovať. To najdôležitejšie, čo by mali školy robiť, je, pripraviť ľudí kreatívne myslieť, naučiť ich nielen zbierať informácie, ale ich aj analyzovať a prijímať správne rozhodnutia. To je bohužiaľ veľmi odlišný spôsob vzdelávania od súčasného školského systému, ktorý je stále založený na memorovaní faktov.“

Vladimír Baláž
ekonóm

ČO HOVORIA VÝSKUMY

Väčšina ľudí na Slovensku si myslí, že vzdelávanie by malo ľudí pripraviť na trh práce (89 %) a pomôcť im presadiť sa v konkurencii ostatných (76 %). Takmer polovica ľudí predpokladá, že pre úspešný život v budúcnosti bude dôležité vedieť sa rýchlo prispôbovať zmenám (49 %), presadiť sa medzi ostatnými (40 %) a mať okolo seba ľudí, na ktorých sa dá spoľahnúť (49 %). Viac ako polovica ľudí je presvedčených, že vzdelávanie bude v budúcnosti úzko špecializované podľa potrieb trhu práce (68 %) a bude vyžadovať vysoké individuálne výkony (63 %). Tomu sa bude musieť prispôbiť aj príprava na povolanie. [1]

Výskum v oblasti odborného vzdelávania na Slovensku zisťoval, kto deti na základnej škole najviac ovplyvňuje pri výbere strednej školy a budúceho povolania, akými informáciami deti disponujú a kde ich získavajú. Ukázalo sa, že najviac informácií majú deti od svojich rodičov (20 %) a z internetu (18 %).

Výchovní poradcovia, ktorí pôsobia na základných školách, sú zdrojom informácií len v 10 % prípadov. [2]

Podľa OECD sa na Slovensku v prostredí podnikov vzdeláva nízke percento žiakov a nedostatočné sú aj možnosti pre študentov na získavanie skúseností v reálnom pracovnom prostredí pod vedením učiteľov odborných predmetov a majstrov odbornej výchovy. Nerozvinuté je u nás aj vyššie odborné vzdelávanie. Slabinou nášho systému je aj nedostatok informácií o absolventoch a ich ďalšom profesijnom uplatnení. [3]

V blízkej budúcnosti sa podstatne zúžia kvalifikácie, ktoré budú zaradené do jednej z ôsmich úrovní národného alebo európskeho kvalifikačného rámca. Jednotlivé úrovne budú prostredníctvom tzv. deskriptorov opisovať kvalifikácie dosiahnuté počas štúdia v školách, ale aj v neformálnom vzdelávaní. [4]

Trh práce sa dynamicky mení. Vznikajú a zanikajú nielen pracovné miesta, ale aj mnohé povolania. V dôsledku automatizácie sa zmení alebo celkom zanikne takmer polovica súčasných pracovných pozícií a rovnako takmer polovicu rôznych profesií nahradia stroje. [5]

ČO PONÚKAJÚ POLITICKÉ STRANY A HNUTIA V PROGRAMOCH

#SIET' chce, aby sa už na základnej škole rozvíjalo poradenstvo pre žiakov zamerané na identifikáciu ich silných stránok a na pomoc pri výbere vhodnej strednej školy. Zvýšiť chce dôraz na praktickú prípravu žiakov na budúce povolanie v odbornom vzdelávaní. Vytvoriť chce účinné motivačné mechanizmy pre zamestnávateľov, aby zvýšili ponuku praxe pre žiakov. Zároveň mieni vytvoriť mechanizmy na prípravu kvalifikovaných špecialistov na strane zamestnávateľov, ktorí budú spôsobilí žiakov kvalifikovane učiť, aj vstupovať do tvorby vzdelávacích štandardov a prípravy vzdelávacích programov. Žiakom v duálnom vzdelávaní chce umožniť získať zárobok od prvého dňa nástupu do vzdelávania. Strana tiež chce, aby sa aj na vysokých školách viac zohľadňovali potreby trhu práce, a aby sa posilnila povinná prax študentov popri štúdiu.

KDH chce presadiť zavedenie reálneho duálneho vzdelávania zacieleného na podporu rozvoja tradičných remesiel a podnikania. Bude presadzovať, aby došlo k zmene kvalifikačných predpokladov vo verejnej práve tak, aby sa v nej bakalári mohli viac uplatniť. Podporí také systémové zmeny, ktoré budú zabezpečovať efektívne prepájanie štúdia s praxou na všetkých typoch vysokých škôl.

MOST-HÍD uvádza, že vzdelávanie v súčasnom systéme odborného školstva nie je vyhovujúce. Dnešné učňovské školstvo je školou zaostávajúcich skupín, no po jeho premene by sa mohlo stať nástrojom spoločenskej inklúzie mladých ľudí zo znevýhodneného prostredia. Do vytvárania ponuky štúdia na odborných školách by mali byť zapojené aj malé a stredné podniky daného regiónu. Strana navrhuje vytvorenie stredísk odborného vzdelávania pre každý odbor a región, ktoré budú poskytovať komunikačnú podporu a odbornú pomoc. Chce reorganizáciu siete učňovského vzdelávania s dôrazom na národnostné menšiny, aby sa im umožnilo získať vzdelanie v profesiách, ktoré reagujú na potreby spoločnosti a majú hodnotu na trhu práce.

OL'ANO-NOVA chce, aby už na základnej škole dostali žiaci lepšie poradenstvo v oblasti výberu budúceho povolania a viac informácií o uplatniteľnosti na trhu práce. Pre podnikateľov a školy požaduje zníženie administratívnej záťaže pri poskytovaní odbornej praxe. Mieni sa zasadzovať za zachovanie odborných škôl celospoločenského významu, za ktoré považuje napríklad poľnohospodárske školy. Chce dôsledný monitoring potrieb trhu práce a nezamestnanosti absolventov. Navrhuje aj vytvorenie strednej umeleckej školy ako nového druhu strednej školy. Požaduje tiež zohľadnenie vyššej ekonomickej náročnosti praktickej časti odborného vzdelávania v normatívoch pre vybrané odbory a lepšiu spoluprácu so zamestnávateľmi pri príprave vzdelávacích programov. V rámci vysokoškolského štúdia chce zlepšiť prepojenie na budúcich zamestnávateľov, a to najmä v prípade technických odborov.

SaS vidí príčinu vysokého záujmu o štúdium na gymnáziách na úkor odborných škôl aj v absencii kariérneho poradenstva na základných školách, ktoré chce preto podporiť modernou diagnostikou, poradenstvom a koučingom. Rozhodnutie o tom, s akou firmou budú odborné školy spolupracovať, chce ponechať na riaditeľov škôl. Firmy by sa už nemali uchádzať o byrokratické uznávanie spôsobilosti od stavovských a profesijných organizácií. Žiakom v duálnom vzdelávaní chce ponechať slobodu podpisovať pracovnú zmluvu podľa vlastného uváženia a potrieb. Odstrániť chce povinnosť zaviazat' sa k trojročnému kontraktu po ukončení školy vo firme, kde bolo odborné vzdelávanie vykonávané. Obsah odborných predmetov by si školy mali zadefinovať samé, v spolupráci s firmami. Časť výučby by mohli školy realizovať prostredníctvom expertov z partnerských firiem.

SMER-SD sa v rámci piatich priorít svojho stručného programu tejto téme nevenuje.

SMK-MKP chce, aby sa pokračovalo v rozšírení duálneho vzdelávania. Prvoradou úlohou škôl podľa strany je, aby žiakom zabezpečili možnosť získať potrebné poznatky a naštartovali ich k úspešnej kariére a ku konkurencieschopnosti. Preto treba rešpektovať potreby trhu práce a v školách užšie prepojiť teóriu a praktickú prípravu. Zohľadňovanie potrieb pracovného trhu a praktickú prípravu študentov podporuje aj v oblasti vysokého školstva.

SNS chce podporiť vznik a rozvoj učebných odborov v tradičných remeslách a rozšíriť ich ponuku aj o typicky regionálne remeselné odbory.

ZHODA

Viaceré strany požadujú, aby sa v súvislosti s prípravou na povolanie skvalitnilo kariérne poradenstvo pre žiakov už v prostredí základných škôl. Z tých programov cítiť všeobecnú zhodu na tom, že v začatej premene odborného vzdelávania a prípravy na duálny model treba pokračovať ďalej. Prienik medzi stranami nachádzame aj v tom, že stredoškolské i vysokoškolské vzdelávanie treba intenzívnejšie prepojiť s praxou a viac ho prispôbovať potrebám trhu práce. Menej evidentné je, či strany reagujú najmä na súčasné požiadavky trhu, alebo uvažujú aj o žiaducich kvalifikáciách v budúcnosti.

ROZDIELY

Strany prezentujú rôzne návrhy, ako dať odbornému vzdelávaniu a príprave väčšiu vážnosť a lepšie naplniť potenciál, ktorý ponúka duálne vzdelávanie.

#SIEŤ chce žiakom v duálnom vzdelávaní umožniť získať zárobok od prvého dňa nástupu do vzdelávania. SaS im chce ponechať slobodu podpisovať pracovnú zmluvu podľa vlastného uváženia a potrieb. KDH a SNS chcú v duálnom modeli podporovať rozvoj tradičných remesiel, KDH a MOST-HÍD by doň chceli viac zapojiť aj malé a stredné firmy. MOST-HÍD a SMK-MKP by v rámci duálu privítali väčšiu orientáciu na regionálne potreby a špecifiká. OĽANO-NOVA sa zasadzuje za odborné školy poľnohospodárskeho typu či vznik umeleckých stredných škôl. SaS i OĽANO-NOVA chcú v duálnom vzdelávaní znížiť byrokráciu.

ZAÚJÍMAVOSTI ALEBO ČO EŠTE SME SI VŠIMLI

OĽANO-NOVA chce zaviesť profesijného bakalára, ktorý už v pilotnom štádiu úspešne funguje v spolupráci s niektorými podnikmi a technickými školami. Profesijný bakalár by bol štvorročným štúdiom. V treťom a štvrtom ročníku by bola povinná semestrálna prax u potenciálneho zamestnávateľa. Absolvent profesijného bakalára by mal teoretické vedomosti aj praktické skúsenosti a bol by pripravený na nástup k zamestnávateľovi.

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

- [1] Chceme vedieť viac (2015): [Správy z prieskumu verejnej mienky o vzdelávaní](#)
- [2] Štátny inštitút odborného vzdelávania (2014): [Analýza problémov vedúcich k nízkemu záujmu zo strany žiakov ZŠ o OVP na SOŠ](#)
- [3] OECD (2016): [A Skills beyond School Review of the Slovak Republic](#)
- [4] Vantuch, J. et al. (2013): [Analýza národných systémov kvalifikácií vo vybraných krajinách EÚ](#)
- [5] Frey, C. B. – Osborne, M. A. (2013): [The future of employment: How susceptible are jobs to computerisation?](#)



HODNOTENIE KVALITY VYSOKÝCH ŠKÔL

„To, čo sa pod hlavičkou akreditácie deje u nás a vo svete, sú dva rozdielne pojmy. V zahraničí sa pod tým rozumejú iba žiadosti o akreditovanie novo zakladaných inštitúcií. Tie tým získajú právo otvárať študijné programy podľa svojich predstáv a schopností. U nás vládne nesystémový chaos. Vysoké školy podľa zákona musia žiadať o akreditáciu, resp. reakreditáciu každého nového či inovovaného študijného programu, a to aj napriek tomu, že už predtým získali „kredit“, teda „licenciu“, spravidla „na dobu neurčitú“. Z uvedeného vyplýva, že slovenská Akreditačná komisia je vlastne evaluačná komisia a pojmy akreditácia a evaluácia sa v jej činnosti zmätočne miešajú.“

Jozef Hvorecký, Emil Višňovský
[Iniciatíva Za živé univerzity](#)

ČO HOVORIA VÝSKUMY

Pre ľudí na Slovensku je vzdelanie predovšetkým vstupenkou na trh práce. Až 89 % ľudí si myslí, že by vzdelanie malo predovšetkým umožniť človeku uplatniť sa v zamestnaní. Dve tretiny ľudí si zároveň myslia, že by malo umožniť presadiť sa v konkurencii ostatných. Za vzdelaného človeka sa na Slovensku považuje ten, kto je predovšetkým odborníkom v určitej oblasti. Vzdelanie by teda malo viesť najmä k odbornosti (78 %). Zároveň ale platí, že takýto odborník by mal byť schopný s ostatnými kooperovať v rámci pracovného tímu (78 %). [1]

Iniciatíva za Živé univerzity [vo svojom vyhlásení](#) uvádza, že súčasný systém komplexných akreditácií a akreditovania študijných programov je administratívne mimoriadne náročný, časovo a personálne neefektívny a nedostatočne transparentný. Kritériá sú formulované komplikovane a neraz sa

upresňujú až v procese akreditovania. Cieľ a zmysel akreditácií je nejasný, čo vyvoláva časté konflikty záujmov a rôzne postoje k hodnoteniam. Akreditačný proces nemá v akademickom živote kredit, autoritu ani proklamované výsledky.

Akademická rankingová a ratingová agentúra (ARRA) na jeseň 2015 vydala v poradí už jedenástu hodnotiacu správu o našich vysokých školách (VŠ). Okrem iného z nej vyplýva, že od roku 2006 počty prihlásených aj zapísaných študentov VŠ kontinuálne klesajú, no plánovaný počet prijatých sa znižuje len pozvoľne. To sa napríklad v roku 2012 prejavilo tým, že plánovaný počet prijatých študentov bol vyšší ako počet všetkých uchádzačov o vysokoškolské štúdium. V roku 2015 sa situácia ešte zvýraznila, keď sa na štúdium hlásilo už len 83 % z plánovaného počtu prijatých študentov. Vysoké školy na tento trend reagovali znižovaním náročnosti prijímacieho konania. Zo 72 %-nej úspešnosti prijatia sa postupne dostali až na 87 %-nú úspešnosť a naozaj súťaživé prijímacie konanie ostalo už len na niekoľkých fakultách. [2]

ČO PONÚKAJÚ POLITICKÉ STRANY A HNUTIA V PROGRAMOCH

#SIET' chce zásadne zreformovať princípy a kritériá na posudzovanie spôsobilosti vysokých škôl a taktiež hodnotiace kritériá ich činnosti. Ďalej chce, aby v pravidlách akreditácie vysokých škôl bola zaručená transparentnosť, funkčnosť a stabilita.

KDH požaduje, aby bol akreditačný proces zjednodušený, s dôrazom na základné vstupné personálne a materiálno-technické kritériá, rešpektujúce kritériá medzinárodného akreditačného systému. Presadiť chce tiež riadne členstvo Akreditačnej komisie v Európskej asociácii pre kvalitu vysokoškolského vzdelávania (ENQA). Hnutie chce presadzovať transparentný a zákonný akreditačný proces. Hodnotenie spôsobilosti VŠ by malo byť podmienené stupňom realizovaného študijného programu (osobitne pre I., II., a III. stupeň) aj z pohľadu spoločenskej potreby. Súčasťou hodnotenia kvality by malo byť uplatnenie absolventov vysokých škôl v praxi a interné anonymné hodnotenie študentmi, ako aj hodnotenie zahraničnými hodnotiteľmi.

MOST-HÍD chce iniciovať celkové prehodnotenie súčasného akreditačného systému, keďže ten v súčasnej podobe nie je schopný plniť svoje skutočné poslanie – preverovanie kvality. Strana ďalej uvádza, že celkový efekt fungovania VŠ nízkej kvality môže byť horší, ako keby neexistovali vôbec.

OL'ANO-NOVA presadzuje zníženie administratívnej náročnosti akreditačného procesu a ochranu nezávislosti akreditačnej komisie od politických a lobistických tlakov. Hovorí tiež o sprísnení kontroly v prostredí VŠ s hrozbou zrušenia pre najhoršie univerzity resp. ich detašované pracoviská, ktoré podľa hnutia slúžia iba na „vyťahovanie“ verejných zdrojov. Hodnotenie výsledkov by malo byť založené na údajoch a štatistikách. Z toho dôvodu chce hnutie presadzovať systematický zber, vyhodnocovanie a sprístupňovanie údajov a štatistík.

SaS uvádza, že hlavným problémom vysokého školstva na Slovensku je nízka kvalita VŠ a univerzít. Preto chce stanoviť také hodnotiace štandardy, ktoré by pri financovaní vedeckej činnosti výrazne zvýhodňovali pracoviská

publikujúce a citované v zahraničných odborných časopisoch a zúčastňujúce sa na zahraničných vedeckých konferenciách. Tým by mali byť VŠ a univerzity motivované, aby držali tempo s medzinárodnou vedeckou komunitou a neuzatvárali sa do vlastných bublín a citačných kartelov.

SMER-SD sa v rámci piatich priorít svojho stručného programu tejto téme nevenuje.

SMK-MKP sa tejto téme nevenuje.

SNS uvádza, že zabezpečí spravodlivé financovanie VŠ na základe ich kvality v zmysle komplexnej akreditácie a uplatnenia sa absolventov v praxi. Zároveň chce rušiť VŠ s nedostatočnou úrovňou vedy a výskumu a kvalitou absolventov, ktorí sa nevedia uplatniť na trhu práce.

ZHODA

Strany a hnutia sa zhodujú v tom, že akreditácia a proces hodnotenia VŠ si vyžadujú zmeny. Tie však naznačujú pomerne neurčito. Celkovo možno konštatovať, že vysokoškolskému vzdelávaniu strany v programoch venujú podstatne menej priestoru, ako základnému a odbornému vzdelávaniu, kým v minulosti to bývalo skôr naopak. Ani to však nestačilo na to, aby sa vysokoškolské vzdelávanie na Slovensku pozdvihlo na želateľnú úroveň. Táto skúsenosť je mementom, že nestačí, ak sa o nejakej oblasti vzdelávania iba veľa píše či hovorí.

ROZDIELY

KDH presadzuje riadne členstvo Akreditačnej komisie v Európskej asociácii pre kvalitu vysokoškolského vzdelávania (ENQA), čím by sa systém akreditácií viac priblížil k medzinárodným štandardom. SaS chce, aby financovanie vysokých škôl viac odrážalo kvalitu ich vedeckej činnosti. Viaceré strany (SNS, MOST-HÍD, OĽANO-NOVA) uvádzajú, že by neváhali niektoré vysoké školy zrušiť.

ZAUIJÍMAVOSTI ALEBO ČO EŠTE SME SI VŠIMLI

OĽANO-NOVA chce, aby prebehla odborná diskusia o možnosti vybudovať na Slovensku tzv. elitnú univerzitu. Mala by nielen znížiť počet študentov a učiteľov, ktorí zo Slovenska odchádzajú, ale aj zvýšiť úroveň univerzitného vzdelávania na Slovensku. Hnutie uvádza tri možné spôsoby vytvorenia takejto univerzity. Jedným je radikálne zvýšenie dotácií najlepším fakultám v jednotlivých odboroch, čím by sa podporili najlepšie univerzitné pracoviská a zároveň by sa pre ne nastavili vyššie štandardy kombinované s nižšími počtami študentov. Druhou možnosťou je transformácia Slovenskej akadémie vied na elitnú univerzitu s malým počtom študentov ako akademickou elitou krajiny. Treťou možnosťou by bolo vytvorenie novej univerzity, ktorá by mala garantovaný nadštandardný rozpočet na obdobie 20 rokov, ale i prísnejšie kritériá a prísnejší dohľad.

#SIEŤ chce zlepšiť informovanosť vysokoškolských študentov o ich právach. Spoločne so študentmi mieni sformulovať listinu práv študentov, ktorá ustanoví štandard služieb, na ktoré majú nárok.

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

- [1] Chceme vedieť viac (2015): [Správy z prieskumu verejnej mienky o vzdelávaní](#)
- [2] Akademická rankingová a ratingová agentúra (2015): [Hodnotenie fakúlt vysokých škôl 2015](#)



FINANCOVANIE VYSOKÝCH ŠKÔL

„Ak by sa plošne zvyšovali platy, tak pre mnohých z tých, ktorí na vysokých školách už sú, zvýšenie platov nebude mať zásadný vplyv na kvalitu ich vzdelávania. Mnohé školy totiž trpia zlým manažmentom a zastaraným prístupom k výučbe. Áno, časť ľudí sa pri lepšom plate nerozhodne odísť zo školstva, resp. ich finančná frustrácia sa zníži. Ak ich však daná práca v realite nebaví (a neinovujú) alebo sami majú slabé vzdelanie, nebudú sa venovať novým prístupom vo výučbe a rozmýšľať nad účinnosťou ich učenia. Lebo ani netušia, čo to je. Očakávať plošné zvýšenie kvality výučby a vedy pri plošnom zvýšení platov je tak síce milá, ale naivná ilúzia.“

Emília Sičáková-Beblavá

docentka na Ústave verejnej politiky FSEV UK

ČO HOVORIA VÝSKUMY

Iniciatíva Za živé univerzity sformulovala [vo svojom vyhlásení](#) 5 kľúčových problémov a príčin súčasného stavu vysokoškolského vzdelávania na Slovensku, pričom nevyhovujúci systém financovania je jedným z nich. „Súčasný spôsob financovania vysokých škôl (VŠ) – okrem toho, že je založený na nedostatočnom objeme zo štátneho rozpočtu – vymýšľa merateľné ukazovatele na všetky pedagogické, vedecké a ostatné činnosti. Honba za kvantitatívnymi ukazovateľmi sa doviedla do obľudných rozmerov a vnáša do systému deformácie,“ uvádza iniciatíva. Riešenie podľa nej spočíva v prehodnotení financovania VŠ s cieľom dosiahnuť do roku 2030 priemer štátov Európskej únie, diferencovať ho podľa typu vysokých škôl a ich vedných odborov a diverzifikovať ho podľa kvality vzdelávacej a vedecko-výskumnej činnosti.

Hoci väčšina európskych vzdelávacích politík podporuje VŠ, aby sa čoraz viac orientovali na súkromné finančné zdroje, priame verejné financie tvoria

najvýznamnejšiu časť ich rozpočtov . Napríklad, v roku 2003 až 79,9 % financií pre VŠ pochádzalo z verejných zdrojov členských krajín EÚ. [1]

ČO PONÚKAJÚ POLITICKÉ STRANY A HNUTIA V PROGRAMOCH

#SIET' chce do roku 2020 zvýšiť objem finančných prostriedkov do školstva aspoň o 30 %.

KDH bude presadzovať postupné navýšenie finančných prostriedkov pre VŠ s cieľom dosiahnuť priemer krajín OECD. Financovanie by malo byť adresné a odstupňované podľa spoločenskej naliehavosti a potreby tak, aby v prípade študijných odborov s nižšou mierou uplatnenia na trhu práce plnila štátna dotácia aj úlohu regulačného nástroja. Uvedené opatrenie podľa hnutia umožní redistribúciu finančných zdrojov a ich efektívnejšie využitie. Hnutie chce cielene zavádzať motivačné nástroje na podporu spolupráce VŠ a súkromného sektora.

MOST-HÍD sa tejto téme nevenuje.

OL'ANO-NOVA požaduje zvýšenie výdavkov na vzdelávanie, vedu a výskum, aspoň na úroveň priemeru EÚ. Ďalej uvádza, že Slovensko trpí nadmerným počtom VŠ, z ktorých väčšina nedosahuje potrebnú kvalitu. Chce preto oddeliť renomované univerzity, ktoré produkujú kvalitných, na trhu práce uplatniteľných absolventov a realizujú špičkový výskum, od tých VŠ, ktoré produkujú nezamestnaných ľudí s vysokoškolským titulom. Toto rozlíšenie by sa malo odraziť v dvoch rovinách – vo výške štátnej dotácie a v prístupe k finančným zdrojom, určeným na rozvoj vedy a výskumu. Hnutie chce tiež zaviesť systém viaczdrojového financovania a motivovať k spolupráci s VŠ aj súkromné firmy.

SaS chce oddeliť normatív na študentov od príspevku na vedeckú činnosť, čím by sa mali finančne zvýhodňovať VŠ s vlastným výskumom a publikačnou činnosťou akademických pracovníkov a študentov. Strana uvádza, že vzdelávanie a výskum na VŠ spolu úzko súvisia – kvalitný výskum láka kvalitných odborníkov a tí poskytujú kvalitné vzdelávanie. S kvalitou súvisí aj návrh umožniť všetkým VŠ vyberať školné. Strana očakáva, že študenti budú za svoje peniaze požadovať kvalitné vzdelávanie, ktoré im pomôže lepšie sa uplatniť na trhu práce. Strana zároveň navrhuje poskytovať bezúročné štátne pôžičky na štúdium s odloženou dobou splácania.

SMER-SD sa v rámci piatich priorít svojho stručného programu tejto téme nevenuje.

SMK-MKP považuje za nevyhnutné, aby vzdelávanie a vedecký výskum a vývoj boli považované za spoločenské priority a aby boli financované štátom. Strana chce garantovať bezplatné získanie „základného“ vysokoškolského diplomu.

SNS chce zvýšiť kvalitu vzdelávania na VŠ a prednostne podporiť tie školy, ktoré dosahujú špičkové výsledky vo vede a v aplikovanom výskume. Ďalej uvádza, že Slovenská republika garantuje bezplatnosť štátneho školstva až do úrovne vysokoškolského vzdelávania.

ZHODA

Viaceré strán – medzi nimi #SIETĚ, KDH, OLANO-NOVA, SMK-MKP – uvádza, že mieni presadzovať navýšenie prostriedkov z verejných zdrojov do školstva, vrátane toho vysokého. Konkrétne návrhy sú však pomerne strohé a naznačujú, že strany sa reformou financovania vysokých škôl nezaoberali komplexne a systémovo, s výhľadom do budúcnosti.

ROZDIELY

#SIETĚ chce do roku 2020 zvýšiť objem finančných prostriedkov do školstva vo všeobecnosti aspoň o 30 %, KDH chce navýšiť financie pre VŠ na úroveň priemeru krajín OECD a OLANO-NOVA požaduje zvýšenie výdavkov na vzdelávanie, vedu a výskum na úroveň priemeru EÚ.

Podľa SMK-MKP by mal štát garantovať bezplatné získanie „základného“ diplomu, SNS chce garantovať bezplatnosť štátneho školstva až do úrovne vysokoškolského vzdelávania. Oproti tomu SaS chce umožniť všetkým VŠ vyberať školné.

ZAÚJÍMAVOSTI ALEBO ČO EŠTE SME SI VŠIMLI

Viaceré strany venujú osobitnú pozornosť aj kariérnemu a platovému systému na VŠ.

#SIETĚ chce, aby sa do kľúčových pozícií profesorov a docentov mohli dostať odborníci z praxe a zahraniční experti. Chce vytvoriť možnosti na odmeňovanie škôl, ktoré budú významne zvyšovať kvalitu v personálnom zabezpečení VŠ. Vytvorený by mal byť aj špeciálny grantový systém pre vynikajúcich učiteľov a vedcov, aby učili na VŠ. Mal by byť otvorený zamestnancom škôl, ale aj externým odborníkom a v zahraničí pôsobiacim expertom. Súťažne rozdeľovaný balík peňazí na obdobie 6 rokov by mal byť viazaný na špičkového odborníka, ktorému sa z neho zaplatí nielen adekvátny plat, ale aj ďalšie náklady na vedu a budovanie vlastného tímu.

Rovnako KDH chce umožniť, aby štatút vysokoškolského profesora a docenta mohli získať aj renomovaní odborníci z praxe. Hnutie chce presadzovať, aby odmeňovanie vysokoškolských pracovníkov vo zvýšenej miere zahŕňalo výsledky ich pedagogickej a vedeckej práce.

Podľa MOST-HÍD treba zvýšiť učiteľské platy aj vo vysokoškolskom vzdelávaní, čo by malo prispieť i k zvýšeniu kvality VŠ.

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

[1] Eurydice (2008): [Riadenie vysokého školstva v Európe](#)



VEDA, VÝSKUM A GRANTOVÉ SCHÉMY

„Veľa vedcov sa bojí postaviť na vlastné nohy, pretože si veľmi dobre uvedomujú riziká. Nevedia tiež, ako funguje trh s inováciami, ako sa v biznise orientovať, ako uzatvárať partnerstvá a koho osloviť. (...) Cestou však nemusí byť založenie firmy za každú cenu, veď tá naša miestna kultúra start-upov s triviálnymi produktmi je už smiešna. Možnosťou je aj malá technologická vzbura zamestnancov v existujúcom prostredí, ktorí chcú robiť na veciach hýbajúcich svetom, prieť sa s kolegami, ktorí majú úroveň a chuť pracovať na sebe. To si ale vyžaduje osvietených, nie cez bratrancov dosadených šéfov, a aj nejakú tú technologicky zrelú firmu, ktorých ale u nás tiež nie je ako hviezd vo vesmíre.“

Robert Mistrík
vedec a podnikateľ

ČO HOVORIA VÝSKUMY

Podľa iniciatívy Veda chce žiť! veda a výskum na Slovensku dlhodobo čelia nedostatočnej podpore. V ich financovaní, berúc do úvahy podiel z HDP, obsadzuje Slovensko posledné priečky spomedzi krajín EÚ a OECD. Potvrdzuje to i audit ministerstva financií, podľa ktorého je priemerný podiel výdavkov na vedu a výskum v krajinách OECD v priemere 2,4 % HDP, kým na Slovensku je to len 0,8 %, čo nás radí medzi krajiny s najnižšími príspevkami. [1]

Súčasný hodnotenie výkonových parametrov vedecko-výskumnej činnosti je zamerané predovšetkým na publikačnú činnosť. Podľa toho prideluje ministerstvo školstva verejným vysokým školám (VŠ) financie mimo pedagogickej činnosti, čím prispieva k znižovaniu kvality vedeckých publikácií. Nevhodná metodika rozpisu dotácií ministerstva školstva spôsobuje, že pre VŠ je z ekonomického hľadiska oveľa výhodnejšie sústrediť sa na produkciu

veľkého počtu málo kvalitných vedeckých výstupov, než na produkciu malého počtu vysoko kvalitných vedeckých publikácií. [2]

ČO PONÚKAJÚ POLITICKÉ STRANY A HNUTIA V PROGRAMOCH

#SIET' chce zrealizovať komplexnú premenu Agentúry na podporu výskumu a vývoja (APVV), navýšiť jej financovanie a zaviesť systém transparentných grantových schém na podporu kvalitných vysokoškolských výskumných tímov. Strana chce presadiť vytvorenie špeciálneho grantového systému pre vynikajúcich učiteľov a vedcov, ktorý by mal byť otvorený pre zamestnancov VŠ, ale aj pre externých odborníkov a v zahraničí pôsobiach expertov. Súťažne rozdeľovaný balík peňazí na obdobie 6 rokov, by mal byť viazaný na špičkového odborníka, ktorému sa z neho zaplatí nielen adekvátny plat, ale aj ďalšie náklady na vedu a budovanie vlastného tímu.

KDH podporuje transformáciu Slovenskej akadémie vied (SAV) na verejno-výskumnú inštitúciu. Na základný chod SAV a na stimuláciu špičkových tímov a priorít výskumu by mali byť finančné zdroje stabilizované na základe zmluvy so štátom. Hnutie chce vypracovať štátnu vednú politiku do roku 2020. Zlepšiť chce i odmeňovanie zamestnancov vo výskume, aby vedci neodchádzali do zahraničia či do súkromného sektora. Zabezpečiť to má navýšenie finančných prostriedkov pre grantové schémy na výskumné projekty minimálne o 5 %.

MOST-HÍD sa tejto téme nevenuje.

OL'ANO-NOVA navrhuje vyššie daňové úľavy pre subjekty investujúce do výskumu a vývoja a zvýšenie objemu financií určených na vedu zo súčasných 0,89 % HDP na aspoň 1,5 % HDP do roku 2020. Postupne chce navýšiť finančné prostriedky v slovenských grantových schémach (APVV, VEGA a KEGA) o desiatky percent oproti súčasnému stavu. Hnutie hovorí tiež o pokračovaní transformácie ústavov SAV na verejno-výskumné inštitúcie, s cieľom zjednodušiť ich spoluprácu s podnikateľskou sférou v oblasti poskytovania výskumných služieb, resp. pri riešení výskumných úloh na zákazku. Chce tiež prilákať kvalitných vedcov zo zahraničia.

SaS uvádza, že podmienky financovania vedecko-výskumných inštitútov by mali byť rovnaké bez ohľadu na ich formu a zriaďovateľa, čo by malo podporovať spoluprácu komerčnej a verejnej sféry. Strana navrhuje obmedziť inštitucionálne financovanie a posilniť a zreformovať grantové financovanie, ktoré by malo byť zlúčené do jednej agentúry. Systém prideľovania finančných prostriedkov na vedu by sa mal administratívne zjednodušiť a odbyrokratizovať. Grantové komisie by mali zahŕňať aj zahraničných (nielen českých) odborníkov a posudzované kvantitatívne ukazovatele by mali byť jasne definované. Ako príklad takýchto kritérií strana uvádza počet a kvalitu vedeckých publikácií v medzinárodných databázach za posledné 3 roky.

SMER-SD sa v rámci piatich priorít svojho stručného programu tejto téme nevenuje.

SMK-MKP sa tejto téme nevenuje.

SNS chce prednostne podporiť VŠ, ktoré dosahujú špičkové výsledky vo vede a v aplikovanom výskume.

ZHODA

Viaceré strany sa vede a výskumu nevenujú vôbec alebo len letmo (MOST-HÍD, SMER-SD, SMK-MKP, SNS). Z programov tých strán, ktoré sa tejto téme venujú viac (#SIEŤ, KDH, OĽANO-NOVA a SaS), zaznieva požiadavka na navýšenie prostriedkov pre vedu a výskum, ale i návrhy smerujúce k transformácii SAV či k premene aktuálnej podoby grantových schém.

ROZDIELY

#SIEŤ a SaS požadujú transformáciu APVV a chcú prostredníctvom grantov podporovať najmä špičkových odborníkov. KDH a OĽANO-NOVA hovoria o transformácii SAV na verejno-výskumnú inštitúciu. OĽANO-NOVA a SaS chcú vo vede a výskume posilniť spoluprácu komerčnej a verejnej sféry.

ZAÚJÍMAVOSTI ALEBO ČO EŠTE SME SI VŠIMLI

OĽANO-NOVA chce zásadne znížiť byrokratickú záťaž vedcov pri využívaní získaných zdrojov. Navrhuje tiež zmiernenie požiadaviek vyplývajúcich zo zákona o verejnom obstarávaní pre oblasť vedy a výskumu. Pri nakladaní s „výskumnými“ peniazmi navrhuje prehodnotiť pravidlá o limitných nákupoch do 5 000 eur a povinnosť nakupovať cez elektronické trhovisko, a to buď úplným zrušením týchto pravidiel alebo zvýšením príslušných finančných limitov.

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

[1] Ministerstvo financií SR (2015): [Audit výdavkov rozpočtu verejnej správy na výskum a inovácie v rámci Slovenskej republiky](#)

[2] Sýkora, P. (2014): [O súčasnom systéme hodnotenia a financovania vedecko-výskumnej činnosti a slovenských verejných vysokých školách](#)



ZÁVER

Prehľad, ktoré ste si prečítali, vás nemuseli uspokojiť. Mnohé návrhy sa môžu javiť ako príliš všeobecné, slabo rozpracované, málo progresívne či nedostatočne zohľadňujúce potreby tých, čo vzdelávaním dennodenne žijú. S takýmito kartami však dnes hráme a všetko nasvedčuje tomu, že [už v blízkej budúcnosti nás čaká formulovanie ucelenej vízie vzdelávania](#), ktorá jeho podobu na Slovensku ovplyvní na mnoho rokov dopredu.

Kampaň Chceme vedieť viac o budúcnosti vzdelávania na Slovensku pred dvoma rokmi vznikla z presvedčenia, že na súčasné problémy školstva sa potrebujeme pozrieť z nadhľadu, zo širšej perspektívy a s pohľadom upretým do budúcnosti. Potrebujeme sa zhodnúť aspoň na základných otázkach a prioritách, [aby sme prestali prešľapovať na mieste](#). A preto čím reprezentatívnejšie bude zloženie tých, čo víziu vzdelávania aj stratégiu jej napĺňania budú formovať, tým spokojnejší budú môcť byť tí, ktorí im dali svoju dôveru.

Nech už sa rozhodnete dať svoj hlas komukoľvek, na prospech všetkých bude, ak vaša voľba 5. marca 2016 bude informovaná.

PROGRAMY VYBRANÝCH POLITICKÝCH STRÁN A HNUTÍ *(v abecednom poradí)*

#SIEŤ: [Dobry štát slúži ľuďom. Plán #Siete na obdobie 2016 – 2020](#)

KDH: [Slovensko: Bezpečný domov, spokojné rodiny](#)

MOST-HÍD: [Občianska vízia 2016](#)

OL'ANO-NOVA: [Program za ľudské a rozumné Slovensko](#)

SaS: [Agenda 2020](#)

SMER-SD: [Priority programu strany SMER-SD pre roky 2016 – 2020](#)

SMK-MKP: [Spoločná vôľa. Volebný program SMK 2016](#)

SNS: [Volebný program pre silný štát 2016 – 2020](#)